

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta
Katedra ázijských štúdií

BAKALÁRSKA DIPLOMOVÁ PRÁCA

LEXIKÁLNA VÝMENA MEDZI JAPONČINOU A PORTUGALČINOU
The Lexical Exchange between Japanese and Portuguese

Vypracovala: Michaela Kováčová
Vedúca diplomovej práce: Mgr. Ivona Barešová, PhD.

OLMOUC 2013

Kópia zadania bakalárskej práce

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2012/2013

Studijní program: Filologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Japonská filologie - Portugalská filologie (JA-PO)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
KOVÁČOVÁ Michaela	Družinská 955, Rosina	F09174

TÉMA ČESKY:

Lexikální výmena medzi japončinou a portugalčinou

NÁZEV ANGLICKY:

The lexical exchange between Japanese and Portuguese

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Ivona Barešová, Ph.D. - ASJ

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

V tejto práci budem skúmať vplyv portugalčiny na japonské lexikum a zároveň vplyv japončiny na to portugalcké. S ohľadom na stáročia trvajúci obchod a kultúrny výmenu a s nimi súvisiacou potrebou jazykovej inovácie, chcem analyzovať priebeh a obsah lexikálnej výmeny medzi oboma jazykmi, od ich prvého kontaktu až po súčasnosť.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

JANEIRA, Armando Martins. O impacto português sobre a civilização japonesa. Publicações de Dom Quixote. Lisbon. 1988.
CORREIA, Margarita; LEMOS, Lúcia San Payo de. Inovação lexical em português. Colibri. Lisbon. 2005.
KONO, Akira. Portuguese-Japanese language contact in 16th century Japan. Bulletin of Portuguese/Japanese studies. Lisbon. 2001.
DAULTON, Frank E. Lexical borrowing and the global net of words. Ryukoku University Institutional Repository. 2011.
KAMIJA, Taeko. Tuttle New Dictionary of Loanwords in Japanese. Tuttle Publishing. 1994.

Prehlasujem, že som predloženú bakalársku diplomovú prácu vypracovala samostatne a uviedla úplný zoznam citovanej a použitej literatúry.

V Olomouci dňa

Michaela Kováčová

Podakovanie

Na tomto mieste by som chcela podakovať vedúcej práce, doktorke Barešovej, nielen za kontrolu a tipy na zlepšenie, ale aj za jej čas a ochotu pri riešení akýchkoľvek problémov. Rovnako by som rada podakovala svojej rodine za korektúru, rady a pripomienky k práci.

Obsah

Edičná poznámka	7
Úvod.....	8
1. Jazyková inovácia	10
1.1. Procesy jazykovej inovácie	10
1.2. Dôvody preberania cudzích slov	13
2. Lexikálna výmena medzi japončinou a portugálčinou	16
2.1. Preberanie slov v japončine.....	16
2.2. Preberanie slov v portugálčine	18
2.3. História kontaktu oboch jazykov.....	19
2.4. Počet prevzatí a ich integrácia v cieľovom jazyku	21
3. Lingvistické zmeny v prevzatiach.....	28
3.1. Ortografické a fonetické zmeny	28
3.2. Morfológické zmeny.....	33
3.3. Sémantické zmeny	34
4. Typy prevzatých slov	36
4.1. Kultúrne špecifické slová.....	38
4.2. Náboženské názvoslovie	41
4.3. Pojmy spojené s obchodom	43
4.4. Geografické názvy a navigačná terminológia.....	45
4.5. Jedlo a potraviny.....	47
4.6. Šport a reč určitých skupín	48
5. Sporný pôvod prevzatí.....	50

Záver	53
Anotácie.....	55
Abstract in English.....	56
Bibliografia.....	57
Zoznam príloh.....	62
Príloha č. 1:.....	63
Príloha č. 2:.....	66
Príloha č. 3:.....	68
Príloha č. 4:.....	79

Edičná poznámka

V práci je použitá slovenská transkripcia japonských mien, názvov a výrazov, s výnimkou mien autorov citovaných zdrojov, ktoré sú ponechané v pôvodnom znení pre lepšie dohľadanie. Sivou farbou je uvedená približná slovenská výslovnosť portugalských slov. Všetky použité cudzojazyčné texty a príklady slov sú preložené autorkou práce.

Priložený slovník je vytvorený na základe článkov a prác viacerých autorov. Preklady sa vzťahujú k významom prevzatých slov, nie k pôvodným výrazom. Portugalské slová sú uvedené pokiaľ možno vo svojej dobovej forme.

Úvod

S postupným vývojom vedy, techniky a kultúry sa musí zároveň meniť aj jazyk, ktorý ich popisuje. Nejedná sa pritom len o zmeny v ortografii a sémantike, ale najmä o obnovu a nepretržitú aktualizáciu aktívnej slovnej zásoby. Preberanie slov z cudzích jazykov je prirodzenou súčasťou takéhoto procesu.

Prevzatie slov môže nastať z rôznych dôvodov, najčastejšie však slúži na zblíženie kultúr rôznych štátov, či až kontinentov. Spoločný slovník pomáha vzájomnému porozumeniu a uľahčuje komunikáciu. Toto platí dvojnásobne pre dobu, v ktorej ešte neexistoval jediný, medzinárodne uznávaný jazyk, ktorý by plnil úlohu mediátora medzi dvoma odlišnými kultúrami.

Príkladom takéhoto stretu bolo priplávanie portugalských lodí do Japonska v 16. storočí. Portugalsko, vtedy už pomerne rozsiahle zámorské impérium, bolo prvým predstaviteľom Západu, s ktorým sa Japonci stretli. Následné nadviazanie obchodných stykov a výmena poznatkov bola ideálnou príležitosťou na import a export slov, ktoré obidva jazyky v plnej miere využili. Hoci preberanie malo v neskorších rokoch stále klesajúcu tendenciu, z historického hľadiska majú všetky tieto slová vypovedaciu hodnotu o realite kontaktu týchto dvoch krajín.

Presne touto realitou sa bude zaoberať táto práca. Jej cieľom je nielen popísať, za akých okolností, ale hlavne z akých dôvodov boli slová medzi japončinou a portugalčinou prevzaté. Postupnou analýzou jednotlivých skupín pojmov, spolu s určením ich množstva a lingvistických zmien, sa pokúsi objasniť úlohu, ktorú zohrali v sprostredkovaní cudzej kultúry, zvykov a náboženstva.

Prvá kapitola sa bude zaoberať teóriou slovotvorby so špeciálnym ohľadom na lingvistické pôžičky. Načrtne tiež hlavné dôvody preberania slov, ktoré sú spoločné pre všetky živé jazyky.

V druhej kapitole sa zúži pole záujmu už priamo na portugalčinu, japončinu a ich vzájomný vplyv. V krátkosti v nej budú spomenuté histórie preberania cudzích slov v každom z týchto jazykov a časové rozloženie ich spoločného kontaktu. Nakoniec v nej bude analyzovaný počet prevzatí a ich integrácia v cieľovom jazyku.

Lingvistickými zmenami, ktorými slová pri preberaní podliehajú, sa bude zaoberať tretia kapitola. Budú v nej popísané ortografické, fonetické, morfológické a sémantické odlišnosti špecifické pre každý jazyk, v ktorých sa prejavujú rozdiely medzi slovami pôvodnými a prevzatými.

Predposledná kapitola, ktorá tvorí jadro praktickej časti práce, sa bude zaoberať prevzatiami, ktoré sa dajú rozčleniť do niekoľkých kategórií na základe podobnosti toho, čo popisujú. Jednotlivé typy slov budú potom rozanalyzované na príkladoch, za účelom priblíženia okolností a dôvodov ich prevzatia.

Piata a posledná kapitola poskytne náhľad do problematiky nejasného určenia pôvodu slov. Zameria sa najmä na pojmy s niekoľkými možnými zdrojmi a na preberanie z jedného jazyka prostredníctvom iného.

1. Jazyková inovácia

Lexikálna inovácia je jedným z kľúčových procesov vývoja jazyka. So vzrastajúcou mierou globalizácie sa zvyšujú nároky na medzil'udskú komunikáciu a čoraz viac sa preto zväčšuje potreba čo najflexibilnejšieho a najjednoduchšieho dorozumievacieho prostriedku. S vlnou rozvoja vedy a techniky, ale aj s novinkami v oblasti kultúry či športu, pribúdajú do ľudského povedomia každoročne stovky nových pojmov, pre ktoré doteraz neexistovalo príznačné pomenovanie. Ktorýkoľvek jazyk preto potrebuje priebežne obnovovať svoje lexikum tak, aby bol stále aktuálny a nedošlo k jeho zániku z dôvodu nedostatku výrazových prostriedkov.

1.1. Procesy jazykovej inovácie

V rámci každého živého jazyka existuje hneď niekoľko procesov, ktoré túto aktualizáciu zabezpečujú. V určitej miere sa recyklujú slová, ktoré v danom jazykovom systéme už existujú, ale buď sa prestali používať, alebo sa im ich znovuzavedením pridá nový význam. Takéto „vnútorné prevzatia“ hrajú veľkú úlohu v predchádzaní úplného zániku niektorých starších slov, či poprípade regionalizmov, bez rozširovania slovnej zásoby a zabraňuje sa tak ich zbytočnej strate.

Ďalším použiteľným postupom je vytváranie slov priamo vnútri jazyka. Najčastejšie sa jedná o odvodzovanie (deriváciu) a skladanie (kompozíciu). Tieto procesy obohacujú slovnú zásobu, zatiaľ čo stále čerpajú z už existujúcich morfém, z ktorých pomocou afixov či spájaním vytvárajú dovedy nejestvujúce pojmy.

Špeciálne sa potom vyčleňuje tzv. hybridizácia, kde jedno kompozitum obsahuje v sebe buď časť alebo celé slovo z domáceho jazyka, ktoré je napojené na časť alebo celé slovo cudzieho pôvodu.

Momentálne najčastejším spôsobom vytvárania nových slov je však ich preberanie z cudzích jazykov. Tento veľmi výrazný, ale zároveň aj bezprostredný postup je prirodzenou súčasťou lexikálnej inovácie každého jazyka. Dôležitú úlohu zohráva najmä fakt, že prevzatím úplne neznámeho cudzieho slova sa rozširuje nielen slovná zásoba, ale aj register morfém, z ktorého sa deriváciou môžu vytvoriť zas nové lexikálne formy.

Na rozdiel od už vyššie spomínaných procesov sa tieto prevzatia nemusia riadiť gramatickými pravidlami cieľového jazyka. Kým deriváty a kompozitá (a samozrejme aj už existujúce slová) nutne musia podliehať kodifikovanému štandardu, pri prevzatiach z iného jazyka tomu tak byť nemusí. Prevzaté slová môžu prejsť z jazyka do jazyka vo svojej pôvodnej podobe, t.j. foneticky, morfológicky, sémanticky a ortograficky nezmenené a v tomto prípade ich označujeme ako neasimilované. Oveľa častejšie však v procese asimilácie dôjde k upraveniu východiskového pojmu tak, aby lepšie zapadol do prijímacieho jazyka (Štefánik, 1994, s. 119). Takýmto slovám hovoríme asimilované.

Miera prispôsobenia sa pritom líši od jazyka k jazyku. Kým čínština uprednostňuje cudzie slová prekladať a až následne integrovať (Bossong, 2003, s. 222), väčšina európskych jazykov, nevynímame portugalciny, obvykle preberá slová v pôvodnom tvare a znení. Japončina má snahu zachovávať fonetickú podobu slova na úkor jeho správneho zápisu. Všeobecne sa však dá povedať, že v posledných rokoch existuje snaha preberať slová v ich čo najčistejšej podobe, t.j. bez akýchkoľvek úprav: fakt, ktorý sa dá odpozorovať na ľubovoľnom novodobom prevzatí v takmer ktoromkoľvek jazyku.

Množstvo vypožičaných slov sa tiež mení v závislosti od cieľového systému. Väčšina európskych a východoázijských jazykov zažila veľkú vlnu preberania vo svojich počiatkoch. Zdrojovými jazykmi boli vtedy gréčtina,

latinčina, čínština a iné, ktoré napomohli ich rozvoju. Za druhú veľkú vlnu sa dá označiť moderná doba, t.j. zhruba od konca 2. svetovej vojny. Globalizácia a multikulturalizmus sú hlavné príčiny stále vzrastajúcej lexikálnej výmeny.

Toto privádza k otázke definície prevzatého slova, resp. čo je ešte stále brané za prevzaté slovo a čo je už integrálna časť lexika. Vzaté z najširšieho možného hľadiska, každé slovo, ktoré nebolo vytvorené vnútri určitého jazyka, sa dá považovať za cudzie. Problém s touto teóriou je však v tom, že niektoré jazyky, ako je napríklad portugálčina, vychádzajú priamo z iného, staršieho jazyka, v tomto prípade z latinčiny, a určovať preto väčšinu portugalských slov za prevzatia sa zdá nepraktické. Podobne, nadpolovičná väčšina japonských slov má svoj pôvod v čínštine a nie je cítená ako cudzie slová. Preto v priebehu tejto práce nebudú takéto ranné prevzatia zohľadňované a budú brané ako nečleniteľná súčasť lexika jednotlivých jazykov.

Modernejšie prevzatia potom do slovnej zásoby cieľového jazyka prenikajú do rozličnej hĺbky. Niektoré sa stanú súčasťou základného lexika, iné zas po čase stratia svoju opodstatnenosť a upadnú do zabudnutia. Špeciálnu časť prijatých slov tvoria technicizmy, odborné názvy a iné pojmy používané len v určitých kontextoch, ktoré nie sú súčasťou každodennej konverzácie, ale pre isté skupiny ľudí už úplne zdomácnili.

Pre kompletný obraz o slovotvorných procesoch je ešte nutné spomenúť skracovanie (abreviácia). Kým skracovaním sa netvoria nové slová v pravom slova zmysle, vznikajú ním nové tvary, ktoré sa môžu pomerne radikálne líšiť od originálu.

1.2. Dôvody preberania cudzích slov

Zo skúmania vývoja jazyka je zrejmé, že proces obnovy slov je prirodzený a dôležitý, nie však vždy nevyhnutný. Sú samozrejme mnohé prípady, kedy je potrebné vytvoriť nové slovo, pretože v existujúcej slovnej zásobe nie je vhodný ekvivalent, často sa však stáva, že sa po nových slovách siaha pre lepšie alebo originálnejšie vyjadrenie, alebo jednoducho pre upútanie pozornosti (Correia-Lemos, 2005, s. 13).

Primárnou funkciou vypožičiavania slov je každopádne potreba pomenovania veci či javu, ktorý dovtedy nebol známy. Strety rôznych kultúr aj v minulosti vyvolávali dopyt po správnom a čo najpresnejšom vyjadrovaní, a preto bolo často jednoduchšie asimilovať konkrétne slovo, než sa ťažkopádne pokúšať o preklad. Rovnako dnes, s príchodom nových technológií a rozrastania sa obchodných stykov je preberanie najpraktickejším riešením.

Táto globalizácia nielen podnecuje, ale aj povzbudzuje snahy o zjednotenie pojmov. Spoločná jednojazyčná terminológia uľahčuje komunikáciu v odvetviach výroby, práva, medicíny a mnohých iných odboroch. V každodennom živote potom používanie internacionalizmov môže slúžiť na prelomenie jazykovej bariéry, keďže ten istý pojem môže existovať v rôznych jazykoch (Dickins, 2008, s. 2).

Prevzatia však nemusia slúžiť len na vyplnenie lexikálnej medzery, často je výsledkom ich prijatia úplne opačný efekt, a to nahradenie či doplnenie už existujúceho slova. Z uvedených dôvodov sa v určitých situáciách môže zdať jednoduchšie použiť prebraté slovo. Jeho častým použitím sa potom z toho časom stane prax, až kým pôvodné slovo nevymizne zo slovníka úplne. V mnohých prípadoch však neologizmus len pridá pojmu ďalšiu, konkrétnejšiu rovinu a umožní tak presnejšie vyjadrenie.

Dá sa aj povedať, že použitie prevzatých slov je spojované z vyššou inteligenciou, stupňom vzdelanosti, či dôležitosti toho, čo je povedané. Preto je to obľúbeným rečovým prostriedkom politikov a akademikov (Tomoda, 2005, s. 32). Slovná zásoba bohatšia o tieto prvky pomáha zabrániť prílišnému opakovaniu slov a robí tak prejav plynulejším.

Ďalšie typy ľudí, s ktorými je využívanie cudzích slov spojované sú študenti, športoví fanúšikovia a iné koncentrované skupinky, pre ktorých sú takéto výrazy typom žargónu (Podľa: McCreary, 1990, in Tomoda, 2005, s. 31). Schopnosť rozumieť a aktívne používať tieto pojmy tu svedčí o príslušnosti k skupine, ktorá sa tým odlišuje od zvyšku sveta, prípadne od iných skupín.

Veľká časť importovaných slov nikdy nevstúpi do všeobecného obehu. Často sa jedná len o sezónne výrazy, ktorých prebratie je skôr vec módy ako potreby. Rátajú sa medzi ne mnohé slangové slová, či eufemizmy, z ktorých len málo prežije v jazyku dlhšiu dobu a sú rýchlo a jednoducho nahraditeľné inými novotvarmi.

Najviac však vstupujú do povedomia pojmy používané v reklame. V tomto kontexte majú cudzokrajné slová hneď niekoľko výhod: pútajú pozornosť, znejú exoticky a tajomne, a preto lákavo, a navodzujú v ľuďoch dojem niečoho nového a moderného. Haarmann (1984, 1986, in Tomoda, 2005, s. 29) poznamenáva, že úlohou cudzích slov v reklamách nie je podať informácie, keďže im nepochybne len málo ľudí porozumie, ale skôr vzbudiť správny dojem a predať požadovanú image.

Takéto slová pre efekt slúžia najmä na pridanie prestíže výrobku. Častým opakovaním sa reklám sa však čoraz viac vstúpajú do aktívnej slovnej zásoby a v niektorých prípadoch prechádzajú až do bežného jazyka.

Je tiež nutné spomenúť, že veľká časť prevzatí je spojená s názvami značiek a produktov. Všeobecne sa takéto slová prekladajú len zriedka a aj

to len z vážnych dôvodov. Bežnejšou praxou je ich ponechanie v pôvodnej alebo podľa možnosti čo najmenej upravenej podobe.

2. Lexikálna výmena medzi japončinou a portugalčinou

Takmer 500 rokov spoločného kontaktu je dosť dlhá doba na to, aby medzi jazykmi prebehla dostatočne podstatná lexikálna výmena. I keď momentálne je najžiadanejším zdrojovým jazykom angličtina, v minulosti mal často prevahu jazyk obchodného partnera, či najrozvinutejšieho impéria.

Preberanie je dlhotrvajúci proces, každý jazyk sa s ním ale vysporiadava iným spôsobom a do inej miery. Všeobecne sa však dá tvrdiť, že aj japončina aj portugalčina sú pomerne otvorené voči prevzatiam z iných jazykov.

2.1. Preberanie slov v japončine

Historicky zažila japončina štyri vlny lexikálnych pôžičiek (Asai, s. 519-520). Prvou z nich bolo postupné preberanie čínskych znakov (a s nimi aj slov) od 3. storočia. Nastolenie diplomatických a obchodných vzťahov s Čínou prinieslo do Japonska mnoho nových poznatkov, tovaru a myšlienkových smerov. Náhle zvýšenie potreby zapisovať či už náboženské, alebo úradné záležitosti malo za príčinu hromadnú asimiláciu čínskych slov, ktoré dodnes tvoria veľkú a neodmysliteľnú časť japonskej slovnej zásoby.

Druhý prílev cudzích slov nastal v polovici 16. storočia s príchodom Portugalcov, a následne Španielov, Holanďanov a Britov. Tento historicky prvý stret so západnými kultúrami podnietil pomerne rýchlu a početnú lexikálnu výmenu medzi týmito jazykmi. Európania zo sebou priviezli nie len veľké množstvo dovtedy neznámych plodín, materiálov a iných komodít, ale aj kresťanské náboženstvo, ktoré, tak veľmi odlišné od budhizmu a šintoizmu, vyžadovalo si tvorbu stoviek nových pojmov.

S otvorením prístavov a obnovením medzinárodných vzťahov v polovici 19. storočia sa Japonsko ocitlo v tretej vlne lexikálnej inovácie. Tentokrát zohrala úlohu hlavného jazyka angličtina, i keď v mnohých technických odvetviach bola najžiadanejším jazykom nemčina a holandčina. Francúzština tiež prispievala do slovnej zásoby, predovšetkým pojmami z oblasti kultúry a diplomacie. Nové slová sa do jazyka dostávali najmä vďaka vzrastajúcemu počtu cudzokrajných expertov, ktorí prichádzali učiť západné vedy do Japonska a mladej inteligencie, vyučenej v zahraničí (Shibatani, 1996, s. 148).

Posledným dôležitým míľnikom v histórii japonských prebratí je obdobie tesne po 2. svetovej vojne, kedy sa Japonsko otvorilo iným štátom tak, ako nikdy predtým. Zvyšujúca sa miera komercializácie dala podklady k uchytaniu sa prevzatí v reklame a modernej kultúre, zatiaľ čo novonadobudnuté obchodné príležitosti si vyžadovali lepšiu jazykovú konformitu. V týchto rokoch stúpol zároveň aj počet imigrantov a emigrantov, čo podnecovalo stále väčšiu výmenu slov a ich tvorbu. Tento proces prebieha ešte dodnes.

Okrem už spomenutých jazykov japončina v priebehu rokov preberala v menšom množstve slová aj z iných rečí. Prieskum Kokuricu Kokugo Kenkjúdžo (KKK) z roku 1964 poukazuje tak na prítomnosť ruštiny, ako aj v malých množstvách kórejčiny, latinčiny, thajčiny a indonézštiny (Shibatani, 1996, s. 147-148). Nájdú sa však aj pomerne zriedkavé pôžičky z jazyka ainu a sanskrtu, ktorý tvorí časť budhistického názvoslovía (Bossong, 2003, s. 222).

Odhadovaný počet prevzatých slov sa v japončine pohybuje na zhruba 10% z celkovej slovnej zásoby (Podľa: KKK, 1964, in Shibatani, 1996, s. 142). Keďže jazyk sa však neustále vyvíja a ako bolo už spomenuté, niektoré slová sa v jazyku objavujú len v určitých situáciách a/alebo

na určitú dobu, určiť ich presný počet je nemožné. Kritériá pre ich zaradenie do slovníka sa tiež menia: slovník od slovníka a čas od času (Tomoda, 2005, s. 24).

Lexikálnym prevzatiam sa v japončine hovorí *gairaigo* (外来語) a momentálne preferovaným štýlom ich zapisovania je mórová abeceda *katakana* (カタカナ). Keďže ktorékoľvek prevzaté slovo musí byť zapísateľné katakanou, a musí preto podliehať určitým fonetickým zmenám, japončina cudzie slová automaticky asimiluje.

2.2. Preberanie slov v portugálčine

Podobne ako japončina aj portugálčina má za sebou bohatú históriu výmeny slov. Kým však do Japonska prichádzala táto obmena v niekoľkých veľkých vlnách, v Portugalsku tento proces prebiehal plynulejšie a pomalšie.

Tak ako ostatné románske jazyky má portugálčina pôvod v latinčine a dodnes tvoria latinizmy, menej či viac upravené, najväčšiu časť lexika. Je však nutné dodať, že obyvateľstvo Pyrenejského polostrova v dobe vývinu jazyka sa skladalo nielen z pôvodného prevažne keltského a z okupujúceho rímskeho osadenstva, ale aj z rovnako okupujúcich príslušníkov potulných germánskych kmeňov. V 8. storočí začala spolu s ozbrojenými nájazdami prenikať na dnešné portugalské územie aj arabská kultúra a s ňou spojené poznatky a predmety. Základy pôvodnej portugálčiny, hoci prevažne latinské, teda tvorila zmes rôznych jazykov a nárečí.

Dobytím mesta Ceuta v severnej Afrike sa na začiatku 15. storočia začalo obdobie portugalskej expanzie, ktorá viedla k rozširovaniu obchodných vzťahov a objavovaním kultúr. Portugalci sa na svojich výpravách stretli s väčšinou prímorských afrických a ázijských zemí a ich slovná zásoba tak mala príležitosť rásť stále viac.

Významnú úlohu v portugalčine (najmä brazílskej) tvorí skupina slov prevzatá z rečí domorodých indiánov Brazílie. Taktiež slová importované z kolonizovaných oblastí, z ktorých v niektorých sa dodnes hovorí po portugalsky, sú stále v jazyku aktívne používané (Correia-Lemos, 2005, s. 53).

Časté sú prevzatia z iných románskych jazykov. Francúzština a taliančina ako jazyky literatúry a umenia a španielčina ako geograficky najbližší sused ovplyvňovali portugalčinu celé stáročia. Samotný termín „*empréstimo*“, popisujúce lexikálne prevzatie, má pôvod vo francúzskom „*emprunt*“, ktoré znamená to isté. Correia a Lemos (2005, s. 53) navrhujú, že takéto pôžičky sú v portugalčine obzvlášť obľúbené preto, lebo slovotvorné mechanizmy románskych jazykov sú veľmi podobné, a ľudia preto necítia, že by používali cudzie slová.

Proces preberania však stále pokračuje s prívom anglicizmov po 2. svetovej vojne. Vinou nedôslednej kodifikácie jazyka ale vzniká niekedy viacero variant prevzatých slov. Keďže neexistuje jednotná norma zápisu neologizmov, majú niektoré výrazy hneď niekoľko alternatív zapisovania a vyslovovania.

2.3. História kontaktu oboch jazykov

Prvý kontakt Japonska so západnou kultúrou nastal roku 1543, keď z Číny priplávali prvé portugalské lode. Tomuto stretu predchádzalo už viac ako storočie expanzívnych výprav a námorných objavov na strane Portugalcov. Nie je preto divu, že sa im aj v tak izolovanej krajine, akou bolo Japonsko, podarilo celkom rýchlo nadviazať obchodné kontakty.

Japonci mali v tejto dobe o zahraničný tovar veľký záujem – najmä o strelné zbrane, ktoré čo do účinnosti ďaleko presahovali vtedajšie bojové techniky (Bossong, 2003, s. 216). Ich získanie a správne použitie

predstavovalo obrovskú výhodu v dobe, kedy sa Oda Nobunaga pokúšal o zjednotenie krajiny a dlhodobo rozhodovali o víťazoch bitiek.

Okrem zbraní však Portugalci privážali aj veľké množstvo dovtedy nepoznaných komodít. Mnohé plodiny a látky, dovezené či už z Európy, alebo zadovážené na ceste z nej, spolu s vtedy najmodernejšou navigačnou technológiou pôsobili exoticky a lákali regionálnych pánov.

Všetky tieto výdobytky si však vyžadovali adekvátne pomenovanie a než aby sa každý termín prekladal, bolo jednoduchšie previesť portugalské slová do podoby pripomínajúcej japonské slová. Rovnaký princíp platil pre geografické a iné abstraktné pojmy.

Lexikálna výmena nebola v tomto prípade jednosmerná, ale bolo len málo vecí, ktoré Japonsko ponúkalo, ktoré by Portugalci predtým nepoznali. Navyše ich primárnym cieľom nebol až v takej miere obchod, ako skôr šírenie náboženstva.

Už niekoľko rokov po príchode prvých lodí pristáli v Kagošime aj jezuitský misionári na čele s Františkom Xaverským. Pre šírenie kresťanskej doktríny bolo treba čo možno najpresnejší preklad pojmov, preto sa nakoniec uchýlili tiež k preberaniu a následnému vysvetľovaniu. Tieto tvoria bezpochyby najväčšiu skupinu z portugálčiny prevzatých slov.

O polstoročie neskôr však došlo k vyhnaniu jezuitov a následnému uzavretiu Japonska. Ďalšiu príležitosť na akýkoľvek kontakt dostali tieto dva jazyky až na začiatku 20. storočia, keď začala prvá veľká vlna emigrácie do vtedy už samostatnej Brazílie. Za účelom utiecť od prudko sa modernizujúcej krajiny, tisíce Japoncov sa s celými rodinami sťahovalo do novopostavených osád v štátoch São Paulo a Paraná (Adachi, 2001, s. 162).

Lexikálna výmena v tomto prípade prebehla v rámci asimilácie imigrantov brazílskou spoločnosťou. Do japončiny začali prenikať slová

spojené s každodenným životom. Kono (2001, s. 45) však pripomína, že do portugalčiny sa v tomto čase tiež prenášali slová, ale len v malej miere.

Po zmenách japonského Imigračného zákona v roku 1990 nastal tretí veľký stret oboch kultúr. Brazílski emigranti prichádzali do Japonska najmä ako lacná pracovná sila a momentálne tvoria tretiu najväčšiu menšinu (Nakamizu, 2003, s. 73). Do portugalčiny sa v tomto období dostávajú hlavne slová spojené so zamestnaním a životom v Japonsku. Proces lexikálnej výmeny však znova nie je jednosmerný (Kono, 2001, s. 45). Popularizácia brazílskej kuchyne a futbalu zo sebou prináša prúd nových, aj keď ešte nie bežných, výrazov.

2.4. Počet prevzatí a ich integrácia v cieľovom jazyku

Určiť presný počet prevzatých slov či už v portugalčine, alebo v japončine, je kvôli dynamickému charakteru slovnej zásoby veľmi ťažké. Postupným skúmaním textov a slovníkov sa síce môžeme dopracovať k približnému číslu, toto však už vtedy bude neaktuálne a v každom prípade bude zastupovať len určitú rovinu jazyka.

Ako už bolo spomenuté, cudzie slová prenikajú do niektorých odvetví viac ako do iných. Predovšetkým v oblasti vedy, techniky a marketingu sú tieto internacionálne pojmy čoraz bežnejšie a žiadanejšie pre uľahčenie komunikácie a predchádzanie zbytočným nedorozumeniam, ktoré by mohli mať ťažké následky. Keďže práve tieto odvetvia sa vyvíjajú tak rýchlo, prísun nových pojmov je takmer nepretržitý.

Rovnako v oblasti kultúry a športu sa tieto tendencie stále zvyšujú. Pop kultúra, ako hlavný smerodajca trendov a šport, ktorý dokáže ovplyvniť veľké skupiny ľudí zároveň, majú veľkú zásluhu na príleve nových slov zo zahraničia. So zvyšujúcim sa počtom turistov medziročne rastie tiež záujem o spoznanie cudzích kultúr a s ním aj jazykový kontakt.

Samozrejme, nie všetky tieto pojmy sa dajú považovať za legitímne prevzatia. V takom prípade by každé japonské slovo, ktoré použijú dvaja študenti japončiny medzi sebou v konverzácii muselo byť brané ako prevzaté, nehľadiac na to, že bežný človek by mu nerozumel.

Vyvstáva tu preto problém definície lexikálnych pôžičiek, t.j. ktoré slová sú integrované v jazyku natol'ko, že ich znalosť je bežná, všeobecná a, pre dobré zvládnutie jazyka, nevyhnutná.

Určiť presnú hranicu je vo väčšine prípadov nemožné. Nielenže sa miera použitia slova časom mení, ale treba brať ohľad aj na rôzne sociálne rozvrstvenie hovorcov. Výrazy bežné v určitej spoločenskej vrstve sa nemusia prenášať aj do ostatných.

Podobne, niektoré slová sú používané len v rámci menších skupiniek, napríklad fanúšikov určitého športu, alebo žánru hudby. Prostredie zamestnania či prípadne školy si takisto vytvára svoj vlastný žargón, ktorý by nezasvätenému človeku nič nehovoril.

Vek hrá tiež veľkú úlohu, pretože starší ľudia sú obvykle menej ochotní prijímať nové koncepty a s nimi súvisiace nové slová. Mladí ľudia sú im, naopak, oveľa otvorenejší, a majú preto väčšiu pravdepodobnosť ich zaradiť do svojej každodennej slovnej zásoby.

A napokon, miesto narodenia či bydliska je tiež dôležitý faktor. Obyvatelia veľkých miest a lepšie rozvinutých krajov bývajú viac prepojení na okolitý svet, a tomu zodpovedá aj jazyk, ktorým hovoria. Naproti tomu, ľudia z odľahlejších oblastí sa s takýmito novotvarmi vôbec nemusia stretnúť.

Na druhú stranu tu máme slová, ktoré do jazyka prešli už dávnejšie a v dnešnej dobe už nie sú považované za prevzatia. Nejedná sa však o všetky staršie pôžičky, naopak, mnohé z nich, hlavne tie, ktoré sa priamo vzťahujú na popis očividne cudzokrajných konceptov, sú tak badateľne

cítené. Nájde sa ale niekoľko tak hlboko vkorenených do jazyka, že nebyť záznamov, ktoré tvrdia opak, nedali by sa odlišiť od slov vyvinutých v danom jazyku.

Ďalšiu skupinku prevzatí tvoria teraz už takmer archaizmy, slová, ktoré časom stratili svoje opodstatnenie. Mnohé z nich boli nahradené inými pojmami, často znovu prevzatím z ďalšieho jazyka. Pamätajú si ich starší obyvatelia, alebo ľudia zaoberajúci sa históriou či jazykovedou, ale v bežnom živote sa už dávno nepoužívajú. Sú však ešte stále súčasťou lexika a nájdeme ich aj bez väčších ťažkostí v slovníkoch.

Zvlášť pre tieto slová platí potom pravidlo, že miera a frekvencia ich použitia závisí veľmi od regiónu. V oblastiach Japonska, kde vždy bol a ešte stále je silný vplyv kresťanstva nájdeme napríklad niektoré staršie, skoršie prevzaté slová, ktoré boli na iných miestach nahradené novšími. Pojmy súvisiace s kresťanstvom sú celkovo pomerne problematické: keďže toto náboženstvo nie je jedným s dominantných v krajine, jeho názvoslovie nie je bežnou súčasťou slovnej zásoby tak, ako je tomu u nás. Samotné slová sa potom môžu líšiť ešte aj na úrovni regiónov, čo vytvára dodatočné nezrovnalosti.

Podobne je to v prípade portugálčiny s niektorými oblastami Brazílie. Vďaka nemalému počtu imigrantov nielen na vidieku, ale najmä v najväčších mestách, preniklo niekoľko japonských výrazov do každodennej reči. Ich použitie je však obmedzené len na tieto konkrétne regióny. Hoci vo zvyšku krajiny nie sú úplne neznáme, málokedy sa s nimi stretáme v iných častiach Brazílie a ešte menej v Portugalsku. Tak ako sa časom stále viac zväčšuje rozdiel medzi britskou a americkou angličtinou, aj brazílska portugálčina sa vyvíja oddelene od tej európskej. Kým ortografia, fonetika a syntax sa badateľne líšia, je to hlavne slovná zásoba, kde sú pozorovateľné najväčšie nezrovnalosti. Predovšetkým brazílska

portugalčina má väčší sklon k preberaniu cudzích slov a často obsahuje prevzaté výrazy, ktoré v tej európskej neexistujú. Rovnako sa nebudú nachádzať ani v portugalčine, ktorou sa hovorí v Angole, na Kapverdských ostrovoch a v iných krajinách kde slúži ako úradný jazyk. Pre portugalčinu existuje preto hneď niekoľko odlišných noriem, čo podstatne sťažuje určenie konkrétneho počtu prevzatí.

Momentálne najpresnejším zdrojom údajov pre európsku portugalčinu je tzv. MorDebe – elektronická lexikálna databáza, ktorá pod sebou zlučuje všetky slová nachádzajúce sa v troch najväčších slovníkoch a dvoch najčítanejších novinách¹. Na základe takto získaných dát vytvoril Inštitút teoretickej a výpočtovej lingvistiky (*Instituto de linguística teórica e computacional - ILTEC*) Slovník cudzích slov, ktorý obsahuje niečo cez tisíc bežných prevzatých slov z viac ako 26. jazykov (konkrétne zaregistrovaných je 1384 pojmov). Toto číslo tvorí menej ako 1% lexika uvedeného v MorDebe (ILTEC (a)).

Najčastejšími zdrojovými jazykmi sú podľa tohto slovníka angličtina s 808 slovami a francúzština s 298 slovami. Japončina sa nachádza až na šiestom mieste s 21 slovami, čo tvorí len zhruba 1,5% všetkých cudzích slov.

	Počet slov	%
Angličtina	808	58,4
Francúzština	298	21,5
Taliančina	71	5,1
Nemčina	35	2,5
Latinčina	28	2
Japončina	21	1,5
Ruština	16	1,2
Ostatné jazyky	107	7,7

Tabuľka 1: Počet cudzích slov v portugalčine (ILTEC (b))

¹ Slovníky: Dicionário da Língua Portuguesa Contemporânea, Grande Dicionário da Língua Portuguesa, Dicionário Houaiss (verzia pre európsku portugalčinu) a noviny: Público a Diário de Notícias

Či už však kvôli kritériám, ktoré boli použité pri zostavovaní slovníka, alebo z iných dôvodov, tieto dáta neobsahujú celý zoznam známych slov prevzatých z japončiny. Chýbajú v nich napríklad pojmy ako *chá* (茶, čaj), *biombo* (屏風, skladacia plenta), či *sumô* (相撲, sumo), ktoré sú teraz už bežnou súčasťou jazyka. Dalo by sa argumentovať, že *chá* bolo prevzaté dávno a je tak integrované do portugalčiny, že nie je vnímané ako prevzatie. Rovnako by sa ale v tom prípade muselo zaraďovať aj mnoho iných slov, ktoré obvykle ako prevzatia označované sú.

Janeira (1988) ponúka vo svojej knihe 32 rôznych japonských prevzatí. Zameriava sa prevažne na slová importované počas prvej vlny portugalsko-japonského obchodu v 16. storočí, preto sa u neho nevyskytujú novšie pojmy privezené po 2. svetovej vojne, čo z historického hľadiska predstavuje zaujímavý náhľad na počiatkový kontakt.

Kapitolu samu o sebe tvorí u Janeiry 26 pôvodne japonských slov, ktoré boli použité len niekoľkokrát (prípadne len raz) v korešpondencii misionárov, námorníkov a neskôr spisovateľov a cestovateľov. Jedná sa najmä o pojmy z prostredia budhistickej náuky a dvorských titulov. Tieto slová oficiálne nikdy neprešli do používaného jazyka, preto tu medzi prevzatia nebudú zaradené.

Ďalší autori uvádzajú potom rôzne kombinácie týchto dvoch zoznamov s menšími či väčšími úpravami. Vzaté všeobecne, je po kompilácii všetkých dostupných dát možné určiť celkový počet prevzatí z japončiny na asi 57. Z nich len zhruba 39 tvorí bežnú súčasť slovnej zásoby a zvyšok je buď obmedzený kontextom, alebo z jazyka už dávno vymizol.

Veľmi podobná situácia, ale vo väčšom meradle, je v japončine. V porovnaní s portugalčinou, ktorá stále využíva viac ako polovicu všetkých prevzatých slov, japončina ale nevyužíva už ani desatinu. Zo všetkých

zhruba 325 doložených prevzatí, zozbieraných z rôznych zdrojov, sa dnes aktívne používa asi 30.

Popularita portugalských slov klesala priebežne už od počiatkových rokov obdobia Edo. V tom čase bolo zakázané kresťanstvo a jeho názvoslovie, ktoré činí asi 178 slov a tvorí teda aj najväčšiu časť prevzatí vôbec, sa postupne vytratilo z jazyka. Hoci v malej miere kresťanstvo toto neprajné prostredie prežilo, v nasledujúcej ére Meidži prišla spolu s otvorením prístavov angličtina, ktorá vo veľkej miere začala nahradzovať nielen pojmy náboženské, ale aj iné pôvodne prevzaté z portugalčiny. I keď niekoľko výrazov toto poangličťovanie prežilo, drvivá väčšina zanikla.

Tento trend v japončine pokračoval aj v neskorších obdobiach 20. storočia. Prieskum z roku 1980, ktorý viedol Ueno ukazuje, že zo 162 cudzích slov používaných v ére Taišó, len 23 je portugalských, kým až 84 je pôvodom z angličtiny (Shibatani, 1996, s. 149).

	Počet slov	%
Angličtina	84	51,9
Holandčina	45	27,8
Portugalčina	23	14,2
Francúzština	6	3,7
Nemčina	2	1,2
Španielčina	1	0,6
Ostatné jazyky	1	0,6
Celkovo	162	100

Tabuľka 2: Počet cudzích slov v japončine podľa Uena, 1980

Bez ohľadu na toto, je tu portugalčina stále na tretom mieste v počte slov. Iný výskum potvrdil, že len za posledných 100 rokov kleslo množstvo aktívnych portugalských výrazov z 20% na 2% z celkového počtu cudzích slov (Asai, s. 519).

Na druhú stranu, po uvoľnení Japonska po 2. svetovej vojne sa situácia portugalčiny postupne zlepšuje. Hoci angličtina má nepochybne stále dominantnú rolu ako zdrojový jazyk, vplyvom exotickéj brazílskej kultúry sa do jazyka medziročne dostávajú spravidla jedno až dve slová.

Ako však upozorňuje Bossong (2003, s. 224), na to, že sa dnes používa len malé množstvo portugalských slov, väčšina z nich patrí do základnej slovnej zásoby. Veľa geografických názvov a aj také maličkosti ako napríklad *pan* (パン, chlieb), ktoré prišli do jazyka už pred stáročiami sú tak hlboko integrované, že mnohé z nich sa dajú napísať aj pomocou znakov, aj keď od tohto sa v dnešnej dobe upúšťa.

3. Lingvistické zmeny v prevzatiach

Takmer všetky prevzaté slová prechádzajú pri vstupe do nového jazyka procesom asimilácie, t.j. menia sa foneticky, ortograficky a morfológicky tak, aby zodpovedali gramatickým pravidlám prijímacieho jazyka a aby doňho čo najlepšie zapadli. Tieto zmeny pritom nemusia byť na prvý pohľad viditeľné: v portugalčine sa často jedná len o pridanie či odobranie prízvuku. Naproti tomu v prípade japončiny je prítomný vždy aspoň prepis slova do katakany a s ním súvisiace zmeny výslovnosti.

Miera týchto modifikácií závisí silne od času, kedy bolo slovo prevzaté. V modernej dobe sa v portugalčine uprednostňuje neasimilovať výrazy a ponechať ich v čo možno najpôvodnejšom stave, aby sa čo najmenej líšili od originálu. Toto zjednodušuje ich použitie a vo veľkej miere zamedzuje odchýleniu od ich počiatočného významu. Japončina naopak už pri procese preberania často mení alebo upravuje významy slov. Stáva sa preto, že cudzinci nielenže nedokážu pôžičky v reči rozoznať, ale nie sú im ani schopní porozumieť, už keď ich dokázali identifikovať (Shibatani, 1996, s. 150).

Slová prevzaté dávnejšie boli obvykle prispôsobené danému jazyku čo najviac, aby sa tak stali prístupnejšími širokým masám. Je to napríklad prípad lexikálnej výmeny medzi portugalčinou a japončinou, kde sú slová zmenené niekedy až na nepoznanie, len aby boli lepšie integrovateľné. Týmito zmenami sa budú zaoberať nasledujúce oddiely.

3.1. Ortografické a fonetické zmeny

Ortografické zmeny sú obvykle tie najčastejšie a najjednoduchšie spozorovateľné. Môžu prebiehať na rôznych úrovniach: od jednoduchej zámény hlások až po vynechanie časti slova. Zvlášť v prípade slov

prevzatých v minulosti sa pod vplyvom vtedajšej fonetiky často vytvorili tvary, ktoré sú dnes na nerozpoznanie.

Japončina a portugalčina sú v tomto ohľade obzvlášť problematické jazyky: ani jeden nemá pevne danú transkripčnú normu a obidva radi prispôsobujú výslovnosť svojej, čo vytvára veľké rozdiely medzi zápisom pôvodných a prevzatých slov.

Samozrejme, najväčšie prekážky transkripcii kladú odlišné abecedy. Portugalčina síce používa štandardnú latinku, niektoré jej písmená, napríklad *k* a *w*, sú pre ňu však neprirodzené a prepis slov, ktoré ich obsahujú, sa preto bežne ošetroval pomocou iných hlások (v tomto prípade obvykle *c* a *u* v tomto poradí). V modernejších transkripciách sa tieto písmená už nachádzajú, aby sa prepis zjednodušil. Navyše, keďže portugalčina pracuje aj s rôznou otvorenosťou samohlások, nájdeme v nej tri rozličné zápisy prízvuku, ktoré sa samozrejme uplatňujú aj na prevzaté slová.

Japončina používa na prepis novších cudzích slov katakanu, takže všetky prijaté výrazy musia automaticky prevziať ten istý tvar ako pôvodom japonské slová. Toto narušuje zhluky spoluhlások, ktoré sú typické pre európske jazyky a robí tak niektoré slová úplne nerozpoznatelnými.

V minulosti boli mnohým prevzatiam priradené aj znaky, z ktorých niektoré sa ešte dnes stále používajú. Napríklad znaky pre názvy niektorých európskych štátov, ale kuriózne aj výraz pre dyňu *kaboča* (南瓜), sa bežne používajú dodnes, kým iné sa zapisujú už len katakanou. V rôznych textoch sa ale stále nájdú aj prípady, kedy sa prevzaté slová píše hiraganou práve preto, lebo sú v jazyku už tak dlho a sú tak dokonale integrované, že nie sú považované za cudzie. Toto je napríklad prípad slov *botan* (ぼたん, gombík)

a *tabako* (たばこ, tabak, resp. cigarety), pri ktorých sa už prestali používať znaky, ale častejšie sa píše hiraganou ako katakanou.

Pri transkripcii sa všeobecne používajú štyri základné postupy, ktoré sú rovnaké pre každý jazyk. Popísal ich Deroy (1956, in Janssen-Barbosa, 2008, s. 467):

1. Ponechanie - segment slova z pôvodného jazyka je ponechaný v rovnakej podobe aj pri transkripcii do cieľového jazyka. Napr. z portugalského *fado* (fadu, tradičný druh hudby) → *fado* (ファド), z japonského *bonsai* (盆栽) → *bonsai*.
2. Nahradenie - segment slova z pôvodného jazyka je vynechaný, pretože v cieľovom jazyku neexistuje a je nahradený podobným. Napr. z portugalského *Itália* (Taliansko) → *itaria* (イタリア), z japonského *kimono* (着物) → *quimono* (kimono).
3. Vynechanie - segment slova z pôvodného jazyka je vynechaný bez náhrady iným. Napr. z portugalského *Holanda* (olanda, Holandsko) → *oranda* (オランダ), z japonského *bušidó* (武士道, samurajský kódex) → *bushido* (bushido).
4. Vloženie - segment slova, ktorý neexistoval v pôvodnej transkripcii je vložený do prevzatého slova. Napr. z portugalského *maçã* (masa, jablko) → *masan* (マサン), z japonského en (円, jen) → *iene* (ien).

V rámci týchto štyroch postupov sa potom uplatňujú štandardné pravidlá pre prepis do toho ktorého jazyka. Japončina vždy rozdeľuje zhľuky spoluhlások a nahrádza hlásku *l* niektorou mórou začínajúcou na *r*, hlásku *v* niektorou začínajúcou na *b*. Portugalčina na druhú stranu, na základe svojich gramatických pravidiel preberá móry *ki*, *ke*, *gi* a *ge* ako *qui*, *que*, *gui*, *gue*, pričom sa čítajú rovnako.

Je tiež nutné dodať, že keďže sú používané abecedy rozličné, prepis je vždy fonetický, t.j. spôsob zápisu nie je založený na pôvodnom písanom slove, ale na tom, ako vyznie v jazyku. Preto typicky prevzatia z portugalčiny neobsahujú hlásku *h*, ktorá sa v originálnom tvare síce píše, ale nečíta. Slovo *Holanda* (olanda) takto do japončiny prejde ako *oranda* (オ

ランダ). Japonské *bjóbu* (屏風, skladacia plenta) sa v portugalčine bude prepisovať *biombo* (biombu), nie *biombu*. Samohláska *o* na konci slova sa vždy číta zatvorene (číže bližšie nášmu *u*), pokiaľ na nej nie je prízvuk a na konci slov je častejšia ako *u*. Preto je pri transkripcii prirodzenejšie zakončiť slovo takto, pričom výslovnosť sa zachováva.

Špeciálne sa tiež narába s nosovkami v oboch jazykoch. Najobvyklejšia portugalská nosovka *ão* (au) sa v japončine obvykle zapisuje ako *an* (アン), tak ako tomu je napríklad v slove *pan* (パン) z pôvodného *pão* (chlieb). V portugalčine sa zas obvykle nevyskytuje na konci slova nosové *n* (bežnejšie je *m*) a už keď tam je, nasleduje za ním zatvorené *e*. Japonská koncová móra *n* sa preto prepisuje ako *ne*, napríklad ako v slove *iene* (ien) z pôvodného *en* (円, jen).

Dobová fonetika tu tiež hrá veľkú úlohu. Miller (1967) napríklad tvrdí, že bežne v hovorenom jazyku južného Japonska a oblasti Kjúšú dochádzalo k nasalizácii pred spoluhláskami *g*, *d*, *b* a *s*. V katakanových prepisoch sa síce tento fenomén neprejavil, zato v zápise prevzatí do portugalčiny ho nájdeme bežne. Príkladom je už spomínané *biombo*, ale aj *bonzo* z japonského *bózu* (坊主, budhistický kňaz) (C.d., in Kono, 2001, s. 48).

Netreba tiež zabúdať, že fonetika jazyka sa časom mení a tieto zmeny sú pozorovateľné pri porovnaní dobových a novodobých prevzatí. Bossong (2003, s. 225) uvádza rozdielne ponímanie samohlások na príklade portugalského slova *graça*, prevzatého v 16. storočí a anglického *glass*, prevzatého v 20. Kým *graça* (grasa, milosť) sa prepisuje ako *garasa* (ガラサ), *glass* (sklo) je už *gurasu* (グラス). Podobne to je s mnohými ďalšími slovami.

Na prepis cudzích slov však neexistujú pevné pravidlá a stáva sa preto celkom často, že je známych hneď niekoľko variant písania toho istého slova. Japončina síce od 80. rokov prijíma aj jej neprirodzené slabiky

(napríklad *fa* ファ, *di* デイ) špeciálne na účely priblíženia pôvodnej a japonskej výslovnosti, keďže ale väčšina pôžičiek z portugálčiny je staršia, tieto pravidlá sa ich obvykle netýkajú (Kay, 1995, s. 69). Rovnako portugálčina momentálne smeruje k adopcii Hepburnovho transkripčného systému, kvôli nedôslednosti a najmä problémom s kladením prízvukov sa ale stále objavuje niekoľko rôznych verzií prepisov.

V prípade prevzatí do japončiny je častá dvojakosť zápisu slov obsahujúcich hlásky *f* a *p*, ktoré sa hlavne v japončine 16. storočia nevyskytovali s rovnakou frekvenciou ako dnes. U slova *pastor* preto existuje aj variant *hasutoru* (ハストル) aj *pasutoru* (パストル), stáva sa však aj, že hlásky *f* a *p* sú úplne nahradené jednou z mór začínajúcich na *h*, ako je tomu v prípade slova *inferno* (infernu, peklo) a jeho zápisov *inheruno* (インヘルノ) a *inuhiruna* (イヌヒルナ)².

Ďalším opakujúcim sa rysom v dvojitych tvaroch prevzatí je ich narábanie s hiátmi na konci portugalských slov. Japončina v týchto prípadoch volí medzi prepisom hiátu jednou alebo dvoma mórmi. Takto je to napríklad u slova *colégio* (koléžiu, škola pre jezuitov), kde sú možné tvary *koredžio* (コレジオ) a *koredžo* (コレジヨ) a rovnako je to v zakončeníach na *-tio/-tia*, napríklad v slove *hóstia* (óštia, hostia) s variantmi *osučia* (オスチア) a *osuča* (オスチャ).

V portugálčine spôsobuje nezrovnalosti prepis hlásky *š*. Foneticky mu odpovedajú písmená *ch* a *x*, ktoré sa paradoxne pri transkripcii navzájom nezamieňajú, ale práve pri prevzatiach sa čím ďalej tým viac začínajú nahrádzať anglickým *sh*. Napríklad slovo *šintó* (神道) je možné teda písať aj

² V prepisoch sa vyskytuje aj mnoho zvláštností, ktoré sa nedajú celkom dobre vysvetliť. Napríklad posledná slabika slova *inferno* sa môže prepisovať aj ako *no* aj *na*, pričom v portugálčine by sa mala čítať ako *nu*. Mnohé z týchto nezrovnalostí vznikli zrejme nedôslednosťou, ale veľkú úlohu určite hrala aj dobová fonetika.

ako *Xinto* aj *Shinto*, pričom existuje aj menej podarená verzia *Sinto* (ktorá by sa čítala na začiatku so *s*, nie *š*).

Ďalší veľký problém spôsobuje už spomínané kladenie portugalských prízvukov. Štandardne sú samohlásky na konci slov zatvorené, ale keďže sa jedná o prevzatia, pokúša sa ich portugalčina čítať otvorene. V zápise sa to potom prejaví pridaním buď ostrého (pre úplnú otvorenosť) alebo cirkumflexného (pre polozatvorenosť) prízvuku. Pravidlo, podľa ktorého by sa určilo ktoré z nich sa kde použije však neexistuje, a preto sa často objavujú viaceré varianty, ako napríklad u slova *karate* (空手): *karaté*, *caratê*, *caraté*. V mnohých prípadoch sa koncový prízvuk nenapíše s očakávaním, že bude ako cudzie slovo automaticky vyslovené otvorene. Nie je tomu vždy tak.

Typické nielen pre prepisy do portugalčiny, ale aj do iných jazykov, je narábanie s japonskými dlhými slabikami. Koncové *u* je zo slabiky obvykle vynechané. V slovách ako *Tóquio* potom *ó* neoznačuje dĺžku, ale otvorenosť.

3.2. Morfológické zmeny

Asimilácia nových slov nekončí len ich prepisom do cieľového jazyka, často sa menia ešte aj po ich včlenení. Obzvlášť v jazykoch ako je japončina, ktoré pracujú s neologizmami tak flexibilne, sa vo veľkom počte objavujú prevzatia s rôznymi typmi morfológických zmien. Pokiaľ však ide o výmenu slov s portugalčinou, vyskytujú sa len dva – skracovanie a hybridizácia.

Pre japončinu sú najprirodzenejšie dvoj- až štvormórové slová. Prevzaté slová pritom bývajú oveľa dlhšie a navyše sa do nich v procese preberania dopĺňujú samohlásky. Často tak vznikajú ťažko vysloviteľné a zapamätateľné tvary. Slová sa preto skracujú, obvykle odobratím posledných niekoľkých koncových slabík. Pri prevzatiach z portugalčiny je tento trend pomerne výnimočný. Väčšina týchto slov (týkajúce sa

kresťanstva) bola prevzatá práve kvôli lepšiemu vzájomnému porozumeniu a skracovanie by ich robilo nezrozumiteľnými. Nájdu sa medzi nimi aj také slová ako *omunipote* (オムニポテ) z portugalského *omnipotente* (všemohúci), ale sú skôr výnimkou ako pravidlom.

Hybridizácia je zato oveľa častejšia. V tomto prípade sa prevzatie napojí buď na slovo japonského pôvodu, alebo na ďalšie prevzatie, čím vytvorí úplne nový pojem. Slovo *bídoro* (ビードロ) z pôvodného *vidro* označujúce sklo sa napríklad dnes už nepoužíva, jeho spojenie so slovom pre guľu *bídama* (ビー玉), znamenajúce guľôčky na hranie, je ale ešte stále v obehu. Rovnako sa môžu spojiť aj dve slová z cudzích jazykov, čo je napríklad slovo *kafusubotan* (カフスボタン, manžetový gombík) z anglického *cuff* a portugalského *botão*.

Špeciálne môže pomocou hybridizácie vzniknúť aj celá fráza, nie len jedno slovo. Jedným z príkladov je *pin kara kiri made* (ピンからキリまで). *Pin*, skrátene *pinta* (ピンタ), je z portugalského *pinta* (bod). *Kiri*, skrátene *kurusu* (クルス), zo slova *cruz* (kríž), ktorý sa tu môže považovať za výraz pre desať, keďže vyzerá ako znak čísla desať (+). Celá fráza by sa dala teda preložiť ako „od jedného bodu po desať“, čiže „robiť niečo v plnom rozsahu“.

Zatiaľ čo pre japončinu sú tieto javy pomerne bežné, morfológické zmeny u japonských slov prevzatých do portugalčiny nie sú vôbec badateľné. Portugalčina, ako románsky jazyk pôvodom v latinčine, nemá problém s akceptovaním dlhých slov a skracovanie je skoro výlučne uplatňované len na skratky. Hybridy sa v nej tiež vyskytujú, ale žiadny z nich podľa všetkého neobsahuje japonské prevzatie.

3.3. Sémantické zmeny

Prevzatia skoro vždy pri vstupe do jazyka nadobúdajú významy špecifické pre danú kultúru. Tieto sa môžu pohybovať od najmenších

nuancií až po úplnú zmenu významu (Kay, 1995, s. 71). Prevzaté slovo *karuta* (かるた) napríklad označuje v Japonsku kartovú hru, zatiaľ čo pôvodné slovo *carta* je nielen označením pre hraciu kartu, ale aj pre list či dokument všeobecne.

Prevzatia často koexistujú s pôvodnými slovami označujúcimi to isté, ale v takomto prípade bude ich význam konkrétnejší, prípadne sa bude týkať len jedného aspektu z mnohých. Z portugálčiny napríklad prešlo slovo *maçã* (jablko) do japončiny ako *masan* (マサン), označuje v nej však len ono biblické jablko zo zakázaného stromu, kým pre bežné účely sa naďalej používa slovo *ringo* (リンゴ).

Prevzatie môže nadobudnúť aj negatívny význam. Slovom *sakana* (魚, ryba) nazývali Japonci v 16. storočí portugalských obchodníkov a slovo tak získalo v portugálčine silne pejoratívny charakter (Janeira, 1988, s. 215).

Aj čo sa týka sémantických zmien, je ich počet v japončine v porovnaní s portugálčinou väčší. Nie je to pritom spôsobené tým, že by sa v portugálčine vyvíjali snahy o menšie odlíšenie významov prevzatých slov, ale skôr fakt, že skoro všetky pôžičky z japončiny sú už tak obsahovo špecifické, že nie je dôvod posúvať ich význam ďalej.

4. Typy prevzatých slov

Hoci nejaké písomné záznamy o kontakte Japonska a Portugalska sa dochovali, dá sa dnes už len ťažko určiť, aký hlboký vzťah mali tieto dve krajiny v 16. storočí.

Z historických prameňov je zrejmé, že z počiatku bol o Portugalcov a o ich tovar veľký záujem. Špeciálne sa zvyšoval dopyt po palných zbraniach s luntovou zámkou, ktoré účinnosťou ďaleko prevyšovali vtedajší bojový štandard a ktorých vlastníctvo predstavovalo obrovskú vojenskú prevahu v čase zanikajúceho ašikagského šógunátu (Nelson, 2002, s. 98). Priateľstvo s Portugalcami bolo preto v tomto období, viac než čokoľvek iné, dobrý strategický ťah.

Na druhú stranu však netreba zabúdať, že Európania so sebou dovezli aj mnohé poznatky týkajúce sa medicíny, geografie a navigácie, ktoré boli na nezaplatenie v porovnaní s iným dovezeným tovarom. Keď sa k tomu pridá ich exotický vzhlľad, zvláštny jazyk, odlišné zvyky a nové náboženstvo, nie je divu, že im obchody v Japonsku tak prekvitali.

Z uhla pohľadu Portugalcov však táto krajina nepredstavovala obzvlášť dôležitý bod záujmu. Väčšina ich bohatstva bola tvorená profitmi z obchodov s Indiou a Čínou a z dovozu dreva a cukrovej repy z Brazílie. Japonsko v tomto čase ponúkalo len veľmi málo, čo by si nedokázali zadovážiť inde v Ázii. Portugalská expanzia mala však už od začiatku hneď niekoľko cieľov: jedným z nich (a tým najdôležitejším) bol samozrejme obchod, druhým bolo šírenie kresťanskej viery a tretím bolo nadviazanie diplomatických vzťahov.

Na rozdiel od mnohých iných krajín, Portugalsko v tomto období nedobýjalo územia, ale uspokojovalo sa s nastolením trvalých obchodných ciest. Zároveň si tým však v Afrike a Ázii budovali dobré meno, čo eventuálne prispelo k úspechu ich neskoršej kolonizácie. Japonsko teda,

hoci neprinášalo výnosné obchody, stále predstavovalo potenciálneho politického partnera a dobrú základňu pre budovanie ázijského odvetvia katolíckej cirkvi.

Táto situácia sa výborne odráža na slovách prevzatých v rokoch, ktoré nasledovali po príchode Portugalcov. Do Japonska sa dostávajú všelijaké názvy plodín, látok a západných konceptov, kým do Portugalčiny preniká veľa výrazov spojených s japonským politickým systémom a etiketou. Zatiaľ čo do japončiny ale preniklo hneď v prvých dvadsiatich rokoch niečo okolo 300 slov, portugalčina prevzala len zhruba 20³.

Ako už však bolo spomenuté v predchádzajúcich kapitolách, drvivá väčšina sa dnes už nepoužíva, alebo sú tak špecifické, že bežný človek sa s nimi v praxi nestretne. Z jazyka sa vytratili najmä výrazy, ktoré v ňom v nejakej podobe už predtým existovali, alebo po prerušení kontaktu oboch krajín stratilo význam ich používať. Napríklad slovo *inaka* (田舎, vidiek) bolo v portugalčine znovu rýchlo nahradené výrazom *campo*. Do japončiny prevzaté *uru* (ウル, zlato) z portugalského *ouro*, sa zjavne používalo len na účely pomenovania platidla v dobe obchodu s Portugalcami, pretože v bežnom jazyku sa zlatu naďalej hovorilo *kin* (金).

Počet aktívne používaných prevzatí sa po uzavretí krajiny takto v japončine radikálne zmenšil. Väčšina z tých, čo prežila, sú nejakým spôsobom kultúrne špecifické, a nemajú preto v jazyku primeraný ekvivalent. Naproti tomu, skoro všetky pôžičky do portugalčiny sa radia do tejto kategórie, a preto sa celkové číslo dnes využívaných slov oproti minulosti príliš nezmenšilo.

Takmer kompletná izolácia Japonska však tiež spôsobila, že na viaceré nezdokumentované pojmy sa jednoducho zabudlo. Príchod

³ Táto tendencia sa potom prudko obrátila v druhej polovici 20. storočia, keď s popularizáciou japonskej kultúry začala portugalčina preberať pojmy z japončiny vo väčšom počte, zatiaľ čo japončina sa orientovala skôr na angličtinu a portugalské slová z veľkej časti ignorovala.

Američanov v 19. storočí potom vyvolal potrebu znovu pomenovať niektoré koncepty, na ktoré sa tentokrát použila angličtina. Španielsko sa napríklad v modernej japončine povie *supein* (スペイン, z anglického *Spain*), kým pôvodná forma *isupania/isupanya* (イスパニア/イSPANヤ) prevedená z portugalského *Espanha* už dávno neexistuje.

Treba tiež vziať do úvahy, že väčšina týchto prevzatí sa nikdy nedostala do bežného jazyka. Používali ich hlavne obchodníci, námorníci a misionári, ktorí každodenne prichádzali do styku jeden s druhým. Mnohé výrazy sa objavovali len v korešpondencii, a tak nemali možnosť rozšíriť sa medzi ľuďmi a utvrdiť sa v ich slovnej zásobe.

Odhliadnuc od ich stratovosti predstavujú prevzatia medzi japončinou a portugalcinou pomerne komplexný náhľad na ich spoločnú históriu. Obzvlášť zaujímavé nie je ani tak ich množstvo, ako skôr rozmanitosť tém, ktoré popisujú. Väčšina sa síce dá rozdeliť do väčších kategórií typu náboženské pojmy, geografické názvy a pomenovania surovín, niektoré stoja ale úplne samostatne a nie je isté pri akej príležitosti, alebo za akým účelom boli prevzaté. Okrem iných bolo napríklad z nejakého dôvodu prijaté aj slovo *unikóru* (ウニコール, jednorožec) z portugalského *unicórnio*.

Všeobecne sa však takmer všetky prevzatia dajú zaradiť do jednej z početnejších skupín, ktoré budú popísané v nasledujúcich oddieloch.

4.1. Kultúrne špecifické slová

Každý jazyk obsahuje špecifickú skupinu pojmov, ktoré sa odkazujú na kultúrne prvky. Takéto slová sa veľmi ťažko prekladajú, pretože už len ich samotný koncept v prijímacom jazyku neexistuje, alebo sa nejakým zásadným spôsobom odlišuje. Najčastejšie sa preto v tomto prípade

uchyluje k preberaniu, čo je jednoduchšie a rýchlejšie ako vytváranie úplne nového slova v rámci jazyka.

Tieto slová popisujú veci a javy viažuce sa na konkrétnu kultúru. Niektoré krajiny, ako je napríklad Portugalsko, však zdieľajú podobné kultúrne prvky s inými národmi, pričom ich názvy sa môžu, ale nemusia zhodovať. Typicky v rámci skupiny románskych jazykov sa slová často podobajú, ale keďže väčšina moderných európskych rečí do určitej miery čerpá z tých istých zdrojov, mnoho pojmov je rovnakých všade.

Japonsko bolo naopak vždy tak izolované od zvyšku sveta, že pokiaľ opomenieme ranné preberanie písma, náboženstva a techník z Číny a Kórey, dlhé stáročia sa vyvíjalo úplne oddelene aj od kultúr svojich najbližších susedov. Akékoľvek spoločné prvky teda zo začiatku tieto krajiny mali, časom sa v každej z nich prispôbili iným podmienkam a politickej atmosfére. V japončine sa preto vytvorila pomerne odlišná základňa konceptov, s akou sa človek nestretne v kontinentálnej Ázii.

Každá kultúra si však aj napriek podobnosti s inými nepochybne vyvinie pojmy špecifické pre ňu. Portugalci napríklad so sebou dovezli dnes už známy spôsob prípravy jedla. Z pôvodného portugalského *temperar* vznikla *tempura* (てんぷら), aj keď tu došlo zrejme k posunu významu. Kým pôvodné slovo znamená ochutiť jedlo, *tempura* je v Japonsku v cestíčku vyprážaná zelenina alebo ryba. Je však tiež celkom možné, že Portugalci naozaj takéto jedlo so sebou doniesli. Zelenina v cestíčku by bola pre nich ideálnym pokrmom v období pôstu a je ľahko adaptovateľná na japonskú kuchyňu, ktorá beztak nepoužíva veľa mäsa. V takomto prípade bola ale zdrojovým jazykom pravdepodobne latinčina a slovo *tempora* (čas, sezóna, príležitosť) (Bossong, 2003, s. 232).

V modernej dobe prevzala japončina slová ako *šurasuko* (シュラスコ) a *fado* (ファド). Prvé z brazílskej, druhé z európskej portugalčiny,

predstavujú aj tieto dva pojmy určité kultúrne špecifiká, ktoré sa nenájdu inde. *Šurasuko* z pôvodného *churrasco* je špeciálny typ brazílskeho barbeque, kde rôzne typy pripraveného mäsa visia nad stolom a každý si z nich ukrajuje, koľko chce. Špecializované reštaurácie, ktoré takéto jedlo ponúkajú sa v poslednej dobe rozšírili do sveta a prenikli aj do Japonska. Na druhú stranu, rastúci záujem Japoncov o Portugalsko priniesol slovo *fado* z portugalského *fado*, čo je označenie pre portugalský ľudový aj moderný plačlivý melancholický hudobný štýl, ktorý je jedinečný Portugalsku a ktorý neprenikol dokonca ani do bývalých portugalských kolónii, ako tomu obvykle býva zvykom.

Čo sa importu slov do portugalčiny týka, celkovo väčšina prevzatí sa radí do kategórie názvov týkajúcich sa kultúry. Z najstarších pôžičiek sú to napríklad pojmy ako *samurai* a *gueixa*. Obe tieto slová predstavujú čisto japonské koncepty, s ktorými sa Portugalci nemohli stretnúť nikde inde. *Gueixa* z pôvodného *geiša* (芸者) ako profesionálna spoločníčka, bolo povolanie, ktoré sa pravdepodobne úplne vymykalo ich chápaniu, pretože na starom kontinente nikdy neexistovalo.

Slovo *samurai* (zo *samurai*, 侍) zas predstavovalo jeden zo skupiny pojmov týkajúcich sa japonského vojenstva a politického systému, ktorý sa zásadne odlišoval od toho západného. Je zrejmé, že Portugalci si rýchlo uvedomili, že pochopenie spoločenskej hierarchie im prinesie lepšie výnosy pri obchodovaní a zabezpečí ich misiám lepšie prijatie. Prevzaté boli preto aj slová z čisto politických potrieb, ktoré sa v portugalčine po ukončení ich vzťahov prestali pomerne rýchlo používať. Napríklad *micado* z pôvodného *mikado* (帝, cisár) nikdy nenahradilo slovo *imperador*.

Veľká časť kultúrne špecifických slov potom prenikla do portugalčiny v rovnakom čase, ako do iných jazykov. Jedná sa o výrazy odkazujúce sa na súčasné japonské módne hity a výtobytky, ako napríklad *karaoke* (カラ

オケ), *shiatsu* (*šiacu*, 指圧, typ masáže) a *sashimi* (*sašimi*, 刺身). Fakt, že to boli neskoršie prevzatia, sa dá jednoducho vypozerovať na ich spôsobe písania. Portugalčina tu už používa obvykle anglickú transkripciu namiesto tej vlastnej, čo naznačuje, že slová sú v skutočnosti prevzaté z angličtiny a nie priamo z japončiny. Nezrovnalosti v zápise sa však objavujú stále. Problematický je najmä stále zápis mór z radu *k*, preto u slova *karaoke* sa objavujú všetky tieto štyri varianty: *karaoke*, *karaokê*, *caraoque*, *caraoquê*.

4.2. Náboženské názvoslovie

Najväčšiu časť prevzatí medzi portugalčinou a japončinou (okolo 170) tvoria slová kresťanskej náuky. Zdá sa tak, že rozširovanie katolíckej viery bolo najdôležitejším motívom preberania slov. Netreba však zabúdať, že tento proces bol obojsmerný, a portugalčina si preto z ich vzájomného kontaktu odniesla tiež niekoľko pojmov navyše.

Hoci už z obchodov s Indiou získali Portugalci povedomie o východných vierach a filozofických smeroch, šintoizmus ako pôvodné japonské náboženstvo nebol praktizovaný ani v Číne ani v iných krajinách, s ktorými mali obchodné styky. Akokoľvek boli však na cudzie zvyky zvedaví, boli Portugalci predovšetkým zarytými kresťanmi a okrem účelov zbierania informácií ich šintoizmus ako taký nezaujímal. Neprevzali teda ani jeho názvoslovie, aj keď niektoré slová, ako napríklad *tori* z *torii* (鳥居, tradičná brána najčastejšie stojaca na začiatku šintoistických svätýň), predsa len v jazyku zostali.

Japonsko však o kresťanstvo prejavilo väčší záujem, lepšie povedané, umožnenie šírenia kresťanstva zabezpečovalo pokračujúci obchod s Portugalcami, o ktorý Japonci nechceli prísť (Nelson, 2002, s. 98). Lokálni feudálni páni a ich poddaní sa nechávali krstiť, aby si udržali ich priazeň a len za prvých niekoľko desiatok rokov sa odhaduje počet konvertovaných

veriacich na asi 30 000 (C. d. , s. 99). Strety záujmov, rôzne incidenty a výsledné prevzatie moci rodom Tokugawa však spôsobili, že kresťanstvo bolo nakoniec v roku 1614 úplne zakázané a v nasledujúcich rokoch boli portugalskí misionári a obchodníci vyhnaní.

Malé skupinky kresťanov sa však týmto čistkám úspešne vyhli a v tajnosti prežili až do uzákonenia slobody náboženstva po 2. svetovej vojne. Týmto pôvodným kresťanom sa hovorí *kirišitan* (キリシタン), z portugalského *crisťão* (kresťan), kým dnes už sa na ich pomenovanie používa slovo *kurisuchan* (クリスチャン), prevzaté z anglického *christian*.

V začiatkoch katechizácie sa ale Jezuiti k preberaniu neprikláňali. Zrejme ako pokus o priblíženie nového náboženstva Japoncom sa v počiatočných rokoch snažili kresťanské názvy prekladať, alebo im prirad'ovali budhistické termíny. Tento prístup však vzbudzoval dojem, že katolicizmus je len ďalšou sektou budhizmu, ktorá velebí Budhu Dainičiho (čo bol navrhovaný ekvivalent ku kresťanskému Bohu), a preto bolo od prekladov nakoniec upustené (Podľa: Elisonas, 1991, in Nelson, 2002, s. 99). Kresťanská terminológia bola teda kompletne prevzatá z portugálčiny a (cez ňu) z latinčiny.

Všeobecne väčšina tohto názvoslovia v rokoch japonskej izolácie zanikla a bola nanovo prevzatá s príchodom amerických protestantov po reštaurácii Meidži. Medzi dnes ešte stále aktívne patria napríklad slová *rozario* (ロザリオ, ruženec, z *rosário*) a *iesu* (イエス, Ježiš, z *Jesus*), ale tie tvoria len malú časť z celkových asi 170tich prevzatí. Sociologický výskum Janeiry naznačuje, že mnoho z nich sa ešte stále používa v určitých častiach Japonska, konkrétne číslo je dnes už ale len ťažko určiť (1988, s. 217-225).

4.3. Pojmy spojené s obchodom

Na konci 15. storočia zablokovala stále rastúca Otomanská ríša najrýchlejšiu obchodnú cestu z Ázie do Európy. Keďže však dopyt po čínskom hodvábe, porceláne a hlavne indickom korení neutíchal, potreba nájdania novej trasy sa stala prioritou. Jedinou alternatívou bolo oboplávanie Afriky, ale zatiaľ nepokorený Mys dobrej nádeje a najmä šire nepreskúmané územie donútilo mnoho krajín váhať, či obetovať svoje loďstvo misii, ktorá sa nakoniec ani nemusela vyplatiť.

Túto šancu plne využili Portugalci, keď len o pár rokov neskôr obsadili prístav Ceuta na africkom konci Gibraltárskeho prielivu a efektívne tak odrezali Stredozemné more od prístupu k Atlantiku. Ich najväčší námorní konkurenti v tomto čase, Španieli, upierali svoju pozornosť hlavne na novoobjavenú Ameriku a aztécke zlato, preto Portugalsku nič nebránilo pustiť sa po už spomínanej trase a na začiatku 16. storočia mali nadviazanú stabilnú námornú obchodnú cestu do Indie.

Čoskoro sa ich obchodníci usadili vo väčšine východných krajín. Japonsko ich ale fascinovalo viac pre jeho potenciál pevnej základne ázijskej odnože kresťanstva, ako pre možné komerčné partnerstvo. Japonské suroviny, ktoré boli skoro všetky bežne dostupné aj inde, pre nich nepredstavovali veľkú cenu, zato obchod im dával dobrý dôvod na šírenie viery.

Zo strany Japonska bola táto príležitosť vrele vítaná. Nielenže sa takto dostali k väčšiemu výberu komodít z Ázie, ale tovar dovážaný z Európy a spriaznených afrických štátov bol vrcholom exotiky. Neboli to len zbrane, ktoré mali samy o sebe nepredstaviteľnú hodnotu, ale nové typy látok, potravín a surovín boli medzi japonskou elitou vysoko žiadané.

Portugalci zo sebou dovezli napríklad terpentín a sklo, ktoré sa dovtedy nepoužívali. Dôležitou súčasťou obchodu bol aj lak dovezený

z barmského mesta Bago, keďže ten sa v Japonsku vyrábala veľmi ťažko a jeho produkcia klesala a stúpala v závislosti na ročných obdobiach. Medzi prevzatými slovami preto figurujú aj tieto: *terebinteina* (テレビンテイナ, z *terebintina*, terpentín), *bídro* (ビードロ, z *vidro*, sklo) a *bekúuruši* (ベク一漆, z *Pegú-urushi*, lak z Bago). Slovo pre lak *uruši* (漆) však paradoxne prešlo aj do portugalčiny ako *vruxi* a je teda celkom možné, že Portugalci ho nielen predávali, ale aj dovážali naspäť do Európy.

Látky a oblečenie boli ďalšími populárnymi vývoznými artiklami. Kým portugalčina si z tohto obchodného vzťahu odniesla len slovo *queimão* (z *kimono*, 着物), do japončiny sa dostalo pár desiatok nových pojmov. Počínajúc výrazmi pre látky ako taft (*tafuta*, タフタ, z *tafetá*), satén (*shuchin*, 朱珍, z *cetim*) a zamat (*biródo*, ビロード, z *veludo*) a končiac slovami pre oblečenie ako gombík (*botan*, ぼたん, z *botão*) a pršiplášť (*kappa*, 合羽, z *capa (de chuva)*).

Výrazným prínosom pre Japoncov bolo tiež dovezenie rôznych medicínskych bylín, korení a dochucovadiel, ako boli napríklad aníz (*anisu*, アニス, z *anis*) a koriander (*coindoro*, コインドロ, z *coentro*). Špeciálne postavenie mal tak ako v iných krajinách aj tu tabák (*tabako*, たばこ, z *tabaco*). Toto slovo, ako jedno z mála prevzatí, sa ešte dnes stále niekedy píše znakmi, ktoré sú pomerne výstižným opisom – 煙草 = fajčiť trávu. V dnešnej japončine však došlo k posunu významu tohto slova a neznamená už len tabak, ale častejšie cigarety.

Kurióznym prevzatím z tejto kategórie je *saboten* (サボテン) zo slova *sabonete*. Portugalské *sabonete* znamená mydlo, v 16. storočí však naše syntetické mydlá ešte neexistovali, a tak sa najmä na dlhých námorných cestách používala na čistenie oblečenia miazga z kaktusov. Keďže tie nevysychajú a nehnijú tak rýchlo ako iné rastliny, vydržali aj dlhé plavby

za zlých podmienok. Preto keď Portugalci ukázali Japoncom, ako toto „mydlo“ dokáže čistiť látky a rohože, slovo *saboten* sa spojilo s predstavou kaktusu a dodnes tak v jazyku zostalo (サボテンと..., 2012). Prevzaté bolo neskôr aj slovo *sabão* ako *šabon* (シャボン). Význam tohto portugalského slova je na oplátku bližší nášmu saponátu, ale v japončine znamená len obyčajné mydlo⁴.

Samozrejme, obchodné styky sa nezaobišli bez niekoľkých termínov. Portugalskí obchodníci si napríklad osvojili slovo *oban* (*óban*, 大判), čo bolo označenie pre zlatú mincu a najhodnotnejšie platidlo v Japonsku v tejto dobe. Do japončiny sa zas dostala na uľahčenie narábania s tovarom hmotnostná jednotka *libra* (*ribura*, リブラ). Pravdepodobne však tieto slová nikdy neprešli do jazyka bežných ľudí a boli používané výhradne medzi obchodníkmi na uľahčenie komunikácie.

4.4. Geografické názvy a navigačná terminológia

I keď sa to tak na prvý pohľad nemusí zdať, ešte dôležitejšie ako hmotný tovar bolo pre Japoncov privezenie poznatkov z rôznych oblastí. Hoci portugalská veda a výskum neboli v tejto dobe najrozvinutejšie v Európe, v oblasti navigácie a stavby lodí patrili k celosvetovej špičke. Navyše už viac ako storočie objavných plavieb im dalo cenné informácie o rozložení Afriky a Ázie.

Portugalci boli prví, ktorí Japoncom umožnili prístup ku geografickým faktom mimo dosah japonských obchodníkov. Preto mnohé názvy štátov prominentných v tomto čase pochádzajú práve z portugálčiny. Kým niektoré časom zanikli, slová ako *itaria* (イタリア, z *Itália*, Taliansko),

⁴ Takéto rozdelenie prevzatí vyplýva zo zoznamu pojmov Janeiry, existujú však aj ďalšie teórie: Ku slovu *sabão* sa pripojil japonský výraz pre ruku *te* (手), a spolu tak vytvorili slovo *saboten* (わっきー, 2009), alebo tiež z výrazu *sabão* vzniklo *sabonte* (サボンテイ, „niečo ako mydlo“) a z neho sa vyvinulo slovo *saboten* (サボテンと..., 2012).

girišia (ギリシア, *Grécia*, Grécko) a *toruko* (トルコ, *Turco*, Turecko) sa zachovali v jazyku dodnes. Trochu zvláštnym prevzatím z tejto kategórie je *igirisu* (イギリス). V japončine znamená Anglicko, ale pritom nevychádza z portugalského *Inglaterra*, ale z *inglês* (Angličan).

Okrem európskych krajín prenikli do jazyka aj mnohé ďalšie miestne názvy, napríklad ako *haruša* v slovnom spojení *harušagawa* (ハルシヤ川, z *Persa-gawa*, Perzská rieka). Portugalčina dokonca dala meno jednej z kjótskych štvrtí *pontočó* (先斗町), zloženého z portugalského *ponto* (bod) a japonského *čó* (mesto, štvrť). Paradoxne však názov hlavného mesta Lisabon nebol prevzatý z portugalského slova *Lisboa*, ale z anglického *Lisbon* (*risabon*, リサボン), aj keď japončina radšej preberá geografické pojmy priamo z jazyka, ktorým sa na danom mieste hovorí (Irwin, 2011, s. 67).

Aby sa však Portugalci vôbec dostali až do Japonska, museli najskôr prekonať mnohé technické problémy. Lode v dobe pred ich zámorskými objavmi neboli ešte stavané na dlhé plavby a otázka orientácie na otvorenom oceáne a v nepreskúmaných končinách tiež dlho zamestnávala európskych moreplavcov. Zvládnutie takejto cesty si teda vyžadovalo zásadný posun vo vývoji navigačnej a konštrukčnej technológie. Preto keď Portugalci do Japonska doplávali, priviezli so sebou zároveň aj najmodernejšie poznatky z týchto oblastí a hoci Japonci zrejme nemali v pláne dlhšie námorné plavby, v období Hidejošiho expanzie do Kórey sa niektoré tieto vedomosti museli zísť. Do japončiny sa prevzali hlavne názvy navigačných prístrojov ako sú *asutororábjo* (アストロラービョ, z *astrolábio*, astroláb) a *nogisu* (ノギス, z *nónio*, verniér), ale aj slovo pre malú, ľahkú a rýchlu loď, poháňanú aj veslami aj plachtami a obľúbenú medzi pirátmi *fusuta* (フスタ, z *fusta*).

4.5. Jedlo a potraviny

Zvláštnu časť prevzatí do oboch jazykov tvorí kategória jedál a potravín. Máločo reprezentuje kultúru tak dobre ako národný pokrm a Portugalci v tomto zmysle na Japoncoch nešetrili. I keď príprava samotného jedla sa v každej krajine líši, Japonsko ako ostrovná krajina a Portugalsko, obklopené z dvoch strán morom, sa obidve živilo primárne rybami a zeleninou. Od tohto bodu sa však ich stravovacie návyky radikálne odlišujú.

Tento rozdiel je viditeľný napríklad na ich narábaní so sladkými jedlami. Kým v Japonsku sa ako sladidlo obvykle používali skoro výhradne sladké azuki fazule, Portugalsko v tomto čase už importovalo cukrovú trstinu z Brazílie. Ako výsledok vzniklo v portugalskej tradícii mnoho typov zákuskov a cukroviniek, ktoré sa vďaka svojmu pomerne jednoduchému spôsobu prípravy mohli piecť a predávať aj v zahraničí. Do Japonska sa doložene dostalo asi šesť druhov, najznámejšími z ktorých bola *kasutera* (カステラ, z *(pão de) Castela*) a *konpeitó* (金平糖, z *confeito*) (Janeira, 1988, s. 222-223). V portugálčine *pão de Castela* (doslova Kastílsky chlieb) znamenalo klasický piškótový koláč. *Confeito* zas označuje akýkoľvek typ malej cukrovinky, ale japonské *konpeitó* je už špecializovaný typ cukríkov a jednou s typických japonských sladkostí.

Portugalci toho však zo sebou priniesli viac, okrem iného aj alkohol (*arukóru*, アルコール, z *álcool*) a prvú kávu (*kahí*, カヒー, z *café*). Veľkej popularite sa tešilo aj mnoho exotického ovocia, napríklad dula (*marumeru*, マルメル, z *marmelo*), pomelo (*zabon*, ザボン, zo *zâmboa*) a dyňa (*kaboča*, 南瓜, z *Cambôdia*). Posledné z týchto si žiada menšie vysvetlenie: slovo *Cambôdia* v skutočnosti znamená Kambodža, ale keďže zrejme odtiaľto sa

dyňa (po portugalsky *adóbora*) dovážala, tento výraz nadobudol v japončine iný rozmer.

Na Portugalcov zas najviac zapôsobila japonská kultúra čaju. S čajom ako takým sa síce museli stretnúť už v kontinentálnej Ázii, japonské čajové obrady však pre nich predstavovali úplne novú skúsenosť, a tak nakoniec nezostalo len pri prevzatí slova pre čaj (*chá*, z *ča*, 茶), ale aj pre čajovú šálku (*chávena*, z *čawan*, 茶碗), hoci tento výraz popisuje skôr misku ako šálku v pravom slova zmysle.

Portugalčina začala skutočný záujem o japonské jedlá javiť až v 20. storočí. Z nástupom popularity suši reštaurácií a zdravého a vegetariánskeho stravovania boli postupne prevzaté pojmy ako *sushi* (*suši*, 寿司), *saqué* (*sake*, 酒) a *tofu* (*tófu*, 豆腐).

4.6. Šport a reč určitých skupín

Problematika preberania športovej terminológie je pomerne nová. Japončina si ju buď vytvorila sama, alebo ju prevzala z angličtiny, v poslednej dobe sa však objavujú aj prípady pôžičiek z portugálčiny. Keďže futbal nie je tak populárny v USA ako v Európe, jeho žargón v americkej angličtine nie je až taký rozsiahly. Japončina v tomto prípade siaha po brazílskej portugálčine, pretože Brazília je všeobecne považovaná za futbalovo silný národ. Slová ako *seresan* (セレサン, z *seleção*), označujúce hráča, ktorý je vybraný hrať pre národné mužstvo (doslova výber) a *boranči* (ボランチ, z *volante*), stredný obranca, sa čoraz viac objavujú v japonských športových magazínoch (Asai, s. 523).

Navyše, niektoré profesionálne futbalové kluby používajú portugalské slová aj do svojich názvov. Sú nimi napríklad Tokyo Verdy (東京ヴェルディ), kde *verdy* pochádza z *verde* (zelená) a Júbilo Iwata (ジュビロ磐田), v ktorom *júbilo* znamená po portugalsky radosť.

Na druhú stranu, japonské tradičné aj moderné bojové umenia zažili v posledných rokoch v svete renesanciu. Školy karate, aikida, kenda a iných sú čoraz rozšírenejšie, a ich názvy sa preto zaradili aj medzi bežne používané slová. Nie sú to však len ich mená, často sa už stretneme aj s konkrétnou terminológiou. Do portugálčiny už prenikli výrazy ako *dojo* (*dódžó*, 道場, cvičebná hala) a *ippon* (一本, najvyššie dosiahnuteľné skóre).

Športoví fanúšikovia ale nie sú jediná skupina ľudí so svojim príznačným žargónom. V Portugalsku momentálne stále silnejúca základňa nadšencov pre mangu a anime si postupne tiež vytvára batériu pojmov, ktorú potom šíri ďalej. Zatiaľ sa v jazyku usadili len tieto dva – *mangá* (*manga*, 漫画) a *anime* (アニメ) – ale možno je len otázkou času, kedy sa aj ďalšie slová zapracujú do jazyka na hlbšej úrovni.

V podobnej situácii sú imigranti v obidvoch krajinách. Či už sa jedná o čerstvých príchodzích, alebo o niekoľkú generáciu ich potomkov, ich komunity si prirodzene vytvárajú svoj vlastný jazyk. Kým v Japonsku sa toto dá pozorovať na zvyšujúcom sa počte tlači písanej v portugálčine (Nakamizu, 2003, s. 74), v Brazílii je japonská menšina oveľa početnejšia a aktívnejšia. São Paulo je domovom najväčšej komunity Japoncov mimo Japonska a vzhľadom na ich veľký počet aj v ďalších mestách sa tu buduje celkom silný vplyv japončiny aj na ostatných obyvateľov. Počet prevzatých slov používaných všeobecne v jazyku to zatiaľ z väčšej miery neovplyvňuje, ale výrazy napríklad ako *nisei* (二世, druhá generácia (pristáhovalcov)) už nie sú ničím zvláštnym.

5. Sporný pôvod prevzatí

V mnohých prípadoch sa prevzatia šírili dlhé roky ústnou formou, kým ich niekto zdokumentoval. Dobové záznamy sa pritom často nedochovali a určovanie pôvodu lexikálnej pôžičky je preto pri niektorých slovách veľmi ťažké. Nepomáha ani fakt, že mnohé európske reči čerpali svoju slovnú zásobu jeden z druhého, alebo z rovnakých zdrojov – z latinčiny, gréčtiny, jazykov keltských a germánskych kmeňov, a preto medzi jednotlivými výrazmi existujú len malé rozdiely (Irwin, 2011, s. 40). Tie sa ešte ďalej zmazávajú japonským pridávaním a vymieňaním hlások, čo spôsobuje dnešnú polemiku o skutočnom pôvode niektorých japonských prevzatí.

Sporné je napríklad slovo *kantera* (カンテラ), znamenajúce olejová lampa, aj keď vo všetkých troch možných zdrojových jazykoch je to termín pre sviečku. Ako slovo pôvodu sa naskytujú dve možnosti: španielske a portugalské *candela*, alebo holandské *kandelaar*. Obidva tieto pojmy by sa do japončiny prepisovali približne rovnako a je teda ťažké zistiť, ktorý z nich bol naozaj použitý. Momentálne sa v slovníkoch pripisuje pôvod skôr holandskej variante a tomuto nasvedčuje aj fakt, že v portugálčine je oveľa bežnejšie slovo *candeia*, ktoré sa doložene prenieslo ako *kandea* (カンデア) a *kantera* bolo teda len jeho opakovaným prevzatím.

Rovnaký problém nastáva pri slove *koppu* (コップ, pohár), ktoré môže zase pochádzať buď z portugalského *copo*, alebo z holandského *kop* a pri slove *arukóru* (アルコール, alkohol) z portugalského *álcool*, alebo holandského *alcohol*. V tomto poslednom prípade ešte špeciálne ide o prevzatie prevzatia, keďže obidve pochádzajú z arabského *al-kuḥl*.

Stáva sa teda, že japončina sa dostala ku slovu z jedného jazyka pomocou druhého. Väčšina latinizmov bola napríklad prijatá

prostredníctvom portugálčiny v rámci náboženských pojmov. Keďže sa ale používali v nezmenenej forme aj v bežnej portugálčine ako časť kresťanského názvoslovia, je otázne, či ich nepovažovať za rovnocenné so svojimi portugalskými formami. Napríklad slovo *oratio*, prevzaté ako *orašio* (オラシオ, modlitba) existovalo aj v podobe *oração* a v náboženskom kontexte sa používali obidve.

Takéto preberanie skrz iný jazyk pritom nie je len vecou dávnejších dôb. Väčšina japonských slov sa dováža do iných rečí cez angličtinu, čo je vidno najmä na ich anglickom prepise. *Suši* sa napríklad aj v slovenčine dá napísať ako *sushi* bez väčších ťažkostí. Rovnako je tomu v portugálčine, kde navyše ešte niekedy prežili aj staré formy, prevzaté ešte v 16. storočí. Na porovnanie napríklad dobre slúži slovo *kimono* (着物), ktoré sa v modernom jazyku píše už obvykle ako *kimono*, kde citeľne zasiahla anglická transkripcia, alebo prípadne sa vyskytuje jeho trochu upravená verzia *quimono*. Pôvodné prevzatie však bolo buď *quimão*, alebo *queimão* a v tejto forme zotrvalo v jazyku dlhé roky, kým nebolo znovu obnovené v novej podobe.

Ďalším prípadom sporného pôvodu prevzatí do japončiny je všeobecne skupina slov, ktoré sú v portugálčine identické so španielskymi. Už spomínaná *candela* je jeden prípad, ale v obidvoch jazykoch je takých oveľa viac. Zvlášť v ich starších formách, kedy od seba neboli ešte tak foneticky a ortograficky odlišené, ako sú dnes, sa v mnohom zhodujú a keďže španielski obchodníci dorazili do Japonska len niekoľko rokov po Portugalcoch, je celkom pravdepodobné, že niektoré slová, ktorých pôvod je pripisovaný portugálčine, sú v skutočnosti prevzatiami zo španielčiny. Aj tie rozdiely, ktoré v týchto dvoch jazykoch predtým boli, navyše ešte ďalej rozmazáva japonská úprava, takže napríklad typicky portugalská koncovka podstatných mien *ão* (*pão*), ktorej ekvivalent

v španielčine je *an* (*pan*), sa do japončiny vždy prepisuje ako *an* (アン). Slovo pre chlieb *pan* (パン) teda mohlo teoreticky prísť z ktoréhokolvek z nich.

Nakoniec, jedna s populárnych mylných domnienok je, že slovo *arigató* (ありがとう, ďakujem) mohlo vzniknúť z portugalského *obrigado*. *Arigató* však existovalo v japončine už stáročia pred príchodom Portugalcov vo forme *arigatai* (有難い), ktorá sa spojením so zdvorilostným *gozaimasu* pretvorila do tejto podoby (Bullock, *Is arigatou...*). *Obrigado* má tiež dlhú históriu, ktorá s japončinou však nemá nič spoločné. Je vytvorené zo slovesa *obligar* (pôvodom z latinského *obligare*), ktoré znamená zaviazať (niekoho k niečomu), prinútiť. Nie je teda pochýb o tom, že tento konkrétny pár, hoci podobný, nepredstavuje prevzatie, ale len obyčajnú náhodu.

Záver

Stret dvoch národov vždy neodmysliteľne sprevádza aj kultúrna výmena a s ňou súvisiace preberanie slov. Obzvlášť v prípade tak odlišných krajín ako Japonsko a Portugalsko sa rozdiely v myslení, hodnotách a spôsobe života viditeľne odrážajú na slovníku, ktorý jeden druhému požičali.

Zo zozbieraných slov sa dá vyvodit' pomerne veľa o ich kontakte, hoci písomné zmienky nie sú až také podrobné. Zrejme je napríklad, že tovar dovážaný Portugalcami, bol u japonskej vyššej vrstvy veľmi žiadaný, o čom svedčí hlavne veľké množstvo pojmov, ktoré popisujú rôzne suroviny, potraviny, látky a predmety tak portugalskej, ako aj zahraničnej výroby.

Nielen obchod však prekvital. Kresťanské náboženstvo, ktoré sa do Japonska tiež dostalo na palubách portugalských lodí, malo veľký vplyv ako na atmosféru v krajine, tak na lingvistickú výmenu. Rovnakým dielom sa na rozširovaní slovnej zásoby oboch jazykov podieľali rôzne kultúrne špecifické javy a aj keď trend ich preberania pretrváva v menšej či väčšej miere dodnes, obľúbenejším zdrojovým jazykom pre slová z iných odvetví sa postupne stala angličtina.

Tá v mnohých prípadoch nahradila pôvodné prevzatia z portugálčiny do japončiny. Naproti tomu však väčšina pôvodom japonských slov v portugálčine zostala nezmenená, alebo bol upravený len ich pravopis. Množstvo prevzatí, používaných v oboch jazykoch dnes, sa preto pohybuje v niekoľkých desiatkach, čo je oproti minulosti obrovský pokles v prípade japončiny a skoro polovičná strata v prípade portugálčiny. Dá sa však predpokladať, že tento úbytok bol spôsobený nedostatočnou integráciou slov, t.j. veľa z nich neprešlo do bežného jazyka, ale zostalo len v reči obchodníkov a obyvateľov oblastí na ostrove Kjúšú, kde prebiehal obchod s Portugalcami.

Niekoľko pár slov, ktoré sa však v oboch jazykoch udržali, tvoria dnes už ich neodmysliteľnú súčasť a často nie sú ani považované za prevzaté. Stále ale predstavujú určité puto medzi týmito dvoma rozdielnymi kultúrami a pripomínajú ich pestrú a dôležitú históriu.

Anotácie

Meno autora:	Michaela Kováčová
Meno fakulty – katedry:	Filozofická fakulta – Katedra ázijských štúdií
Názov práce:	Lexikálna výmena medzi japončinou a portugalčinou The lexical exchange between Japanese and Portuguese
Vedúci práce:	Mgr. Ivona Barešová PhD.
Počet strán:	79
Počet znakov s medzerami:	99 999
Počet titulov použitej literatúry:	23
Kľúčové slová:	japonština, portugalština, gairaigo, lexikální převzetí

Náplňou tejto bakalárskej práce je analyzovať slová, ktoré sa vymenili medzi japončinou a portugalčinou od ich prvotného kontaktu v 16. storočí až po dnešok. V jednotlivých kapitolách je popísané ich množstvo, miera integrácie a lingvistické zmeny, ktoré nastali pri prevzatí. Špeciálne sa práca zameriava na typy slov, ktoré sa do oboch jazykov dostali a na ich úlohu v sprostredkovaní cudzej kultúry, zvykov a náboženstva.

Abstract in English

This thesis is concerned with analyzing words which were exchanged between Japanese and Portuguese since their initial contact in the 16th century up until now. Individual chapters deal with their number, level of integration and linguistic changes that occurred in the process of borrowing. This paper especially focuses on the types of words introduced into these two languages and on their role in mediating foreign culture, customs and religion.

Bibliografia

ADACHI, Nobuko. *Japanese Brazilians: The Japanese language communities in Brazil*. In *Studies in the Linguistic Sciences* [online]. 2001, roč. 31, č. 1, s. 137 – 160. Dostupné na internete: <<https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/9540/SLS2001v31.1-14Adachi.pdf?sequence=2>>. [cit. 1. Apríla 2013].

ASAI, Atsushi. *Foreign lexical preservation: A case of portuguese words borrowed into Japanese* [online]. s. 519 – 525. Dostupné na internete: <http://www.filologia.org.br/ileel/artigos/artigo_418.pdf>. [cit. 1. Apríla 2013].

BOSSONG, Georg. *O elemento português no japonês*. In *A língua portuguesa em viagem* [online]. 2003. s. 213 – 236. Dostupné na internete: <http://www.rose.uzh.ch/seminar/personen/bossong/Bossong_124.pdf>. [cit. 1. Apríla 2013].

BULLOCK, Ben. Is arigatou (arigato) related to Portuguese "obrigado"? [online]. Dostupné na internete: <<http://www.sljfaq.org/afaq/arigatou.html>>. [cit. 16. Apríla 2013].

CORREIA, Margarita – LEMOS, Lúcia San Payo de. *Inovação lexical em português*. Lisabon: Colibri, 2005. 94 s. ISBN 972-772-532-5.

DICKINS, Tom. *Postoje k výpůjčkám v soudobé češtině*. In *Naše společnost*. 2008, roč. 6, č. 1, s. 14 – 28.

ILTEC (a). *Dicionário de Estrangeirismos: Apresentação detalhada* [online]. Dostupné na internete: <<http://www.portaldalinguaportuguesa.org/index.php?action=loanwords&&page=present>>. [cit. 1. Apríla 2013].

ILTEC (b). *Dicionário de Estrangeirismos: Línguas de origem* [online]. Dostupné na internete: <<http://www.portaldalinguaportuguesa.org/index.php?action=loanwords&act=langs>>. [cit. 1. Apríla 2013].

IRWIN, Mark. *Loanwords in Japanese*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2011. 276 s. ISBN 978-902-720-592-6.

JANEIRA, Armando Martins. *O impacto português sobre a civilização japonesa*. 2. vyd. Lisabon: Dom Quixote, 1988. 229 s.

JANSSEN, Maarten – BARBOSA, Silvia. *Dicionário de Estrangeirismos: Métodos de Adaptação em Português Europeu*. In *Textos Seleccionados do XXIII Encontro Nacional da Associação Portuguesa de Linguística* [online]. 2007. Dostupné na internete: <<http://www.apl.org.pt/docs/23-textos-seleccionados/34-Janssen-Barbosa.pdf>>. [cit. 1. Apríla 2013].

KAY, Gillian. *English loanwords in Japanese*. In *World Englishes* [online]. 1995, roč. 14, č. 1, s. 67 – 76. Dostupné na internete: <<http://94.23.146.173/ficheros/34cd7222029252a06c127b3623dd4413.pdf>>. [cit. 1. Apríla 2013].

KONO, Akira. *Portuguese-Japanese language contact in 16th century Japan*. In *Bulletin of portuguese/japanese studies* [online]. 2001, roč. 3, s. 43 – 51. Dostupné na internete: <<http://www.redalyc.org/pdf/361/36100304.pdf>>. [cit. 1. Apríla 2013].

NAKAMIZU, Ellen. *Language contact between portuguese and japanese functions of code-switching in the speech of Brazilians living in Japan*. In *Bulletin of portuguese/japanese studies* [online]. 2003, roč. 3, s. 73 – 91. Dostupné na internete:

<[file:///localhost/C:/Users/Ouri/AppData/Local/Opera/Opera/temporary_downloads/36100604%20\(2\).pdf](file:///localhost/C:/Users/Ouri/AppData/Local/Opera/Opera/temporary_downloads/36100604%20(2).pdf)>. [cit. 1. Apríla 2013].

NELSON, John. *Myths, missions, and mistrust: The fate of Christianity in 16th and 17th century Japan*. In *History and Anthropology* [online]. 2002, roč. 13, č. 2, s. 93 – 111. Dostupné na internete: <<http://roosevelt.ucsd.edu/files/mmw/mmw4FA11/NelsonMythsMissionandMistrust.pdf>>. [cit. 5. Apríla 2013].

サボテンと石鹼の意外な関係 [online]. 2012. Dostupné na internete: <<http://blog.livedoor.jp/oobaka1/archives/51904780.html>>. [cit. 16. Apríla 2013].

SHIBATANI, Masayoshi. *The languages of Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. 411 s. ISBN 052-136-918-5.

ŠTEFÁNIK, Jozef. *Bilingvizmus na pozadí dvoch morfológicky odlišných typov jazykov*. In *Jazykovedný časopis*. 1994, roč. 45, č. 2, s. 111 – 127.

TOMODA, Takako. *The loanword (gairaigo) influx into the Japanese language: Contemporary perceptions and responses*: doktorandská práca. University of New South Wales. 2005, 309 s.

わっきー. 2009. 「サボテン」の語源について [online]. Dostupné na internete: <http://www.geocities.jp/jyfb502/about/saboten_toha.html>. [cit. 16. Apríla 2013].

Zdroje prevzatých slov

ASAI, Atsushi. *Foreign lexical preservation: A case of portuguese words borrowed into Japanese* [online]. s. 519 – 525. Dostupné na internete: <http://www.filologia.org.br/ileel/artigos/artigo_418.pdf>. [cit. 1. Apríla 2013].

BOSSONG, Georg. *O elemento português no japonês*. In *A língua portuguesa em viagem* [online]. 2003. s. 213 – 236. Dostupné na internete: <http://www.rose.uzh.ch/seminar/personen/bossong/Bossong_124.pdf>. [cit. 1. Apríla 2013].

BULLOCK, Ben. *Which Japanese words come from Portuguese?* [online]. sljfaq.org. Dostupné na internete: <<http://www.sljfaq.org/afaq/portuguese.html>>. [cit. 1. Apríla 2013].

ILTEC. *Dicionário de Estrangeirismos: Línguas de origem* [online]. Dostupné na internete: <<http://www.portaldalinguaportuguesa.org/index.php?action=loanwords&act=langs>>. [cit. 1. Apríla 2013].

IRWIN, Mark. *Loanwords in Japanese*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2011. 276 s. ISBN 978-902-720-592-6.

JANEIRA, Armando Martins. *O impacto português sobre a civilização japonesa*. 2. vyd. Lisabon: Dom Quixote, 1988. 229 s.

KAMIYA, Taeko. *Tuttle New Dictionary of Loanwords in Japanese: A User's Guide to Gairaigo*. Rutland: Charles E. Tuttle Co., 1993. 416 s. ISBN 080-481-888-6.

KAY, Gillian. *English loanwords in Japanese*. In *World Englishes* [online]. 1995, roč. 14, č. 1, s. 67 – 76. Dostupné na internete: <<http://94.23.146.173/ficheros/34cd7222029252a06c127b3623dd4413.pdf>>. [cit. 1. Apríla 2013].

KONO, Akira. *Portuguese-Japanese language contact in 16th century Japan*. In *Bulletin of portuguese/japanese studies* [online]. 2001, roč. 3, s. 43 – 51.

Dostupné na internete: <<http://www.redalyc.org/pdf/361/36100304.pdf>>.
[cit. 1. Apríla 2013].

Denshi Jisho — *Online Japanese dictionary*. Dostupné na internete:
<www.jisho.org/>. [cit. 1. Apríla 2013].

Zoznam príloh

Príloha č. 1: Slová prevzaté z japončiny do portugalčiny

Príloha č. 2: Slová prevzaté z japončiny do portugalčiny, ktoré sa len zriedka objavili v korešpondencii misionárov a spisovateľov

Príloha č. 3: Slová prevzaté z portugalčiny do japončiny

Príloha č. 4: Japonské hybridy, zložené z portugalských slov

Príloha č. 1: Slová prevzaté z japončiny do portugálčiny

Prevzaté portugalské slovo	Japonská pôvodná forma (latinka)	Japonská pôvodná forma (kandži/kana)	Slovenský ekvivalent
Aikido, Aiquidô	Aikidó	合気道	Aikido
Anime	Anime	アニメ	Anime
Banzé	Banzai	万歳	Banzai
Biombo	Bjóbu	屏風	Skladacia plenta
Bonsai	Bonsai	盆栽	Bonsaj
Bonzo	Bózu	坊主	Budhistický kňaz
Bushido, Buxido	Bušidó	武士道	Bušido
Cana	Kana	仮名	Kana, Japonská abeceda
Caquemono	Kakemono	掛け物	Visiaci zvitok
Caqui	Kaki	柿	Kaki
Catakana	Katakana	片仮名	Katakana
Catana	Katana	刀	Meč
Catangue	Katagi	気質	Črta, Štýl
Dáimio	Daimjó	大名	Feudálny pán
Dojo	Dódžó	道場	Cvičebná hala
Funé	Fune	船	Loď
Ghaisha, Gueixa	Geiša	芸者	Gejša
Haikai	Haiku	俳句	Haiku
Haraquiri, Haraquíri, Hara-kiri	Harakiri	腹切り	Harakiri
Chá	Ča	茶	Čaj
Chávena	Čawan	茶碗	Čajová šálka
Chungaria	Šunga	春画	Kniha erotických obrázkov
Iene, Yen	En	円	Jen
Inaca	Inaka	田舎	Vidiek
Ippon	Ippon	一本	Najvyššie skóre v japonských športoch

Jiu-jitsu	Džúdžucu	柔術	Džiu-džicu
Judo, Judô, Judo	Džúdó	柔道	Džudo
Kabuki	Kabuki	歌舞伎	Kabuki
Kamikaze	Kamikaze	神風	Kamikadze
Karaoke, Karaokê, Caraoque, Caraoquê	Karaoke	カラオケ	Karaoke
Karaté, Caratê, Caraté	Karate	空手	Karate
Kendo, Quendo	Kendó	剣道	Kendo
Kimono, Quimono, Quimão, Queimão	Kimono	着物	Kimono
Manga, Mangá	Manga	漫画	Manga
Micado	Mikado	帝	Cisár
Musumé	Musume	娘	Dcéra
Ninja	Nindža	忍者	Nindža
Nipónico	Nippon	日本	Japonský
Oban	Óban	大判	Zlatá minca
Origami	Origami	折り紙	Origami
Ronin	Rónin	浪人	Potulný samuraj
Sacana	Sakana	魚	Ryba
Samurai	Samurai	侍	Samuraj
Saqué, Saquê	Sake	酒	Sake
Sashimi	Sašimi	刺身	Sašimi
Shiatsu	Šiacu	指圧	Masáž alebo terapia pritláčaním prstov
Shinto, Sinto, Xinto, Shintoísmo, Sintoísmo, Xintoísmo	Šintó	神道	Šintoizmus
Shógun, Xógun	Šógun	将軍	Šógun
Sumô	Sumó	相撲	Sumo
Sushi	Suši	寿司	Suši

Tatami	Tatami	畳	Tatami rohož
Tofu	Tófu	豆腐	Tofu
Tóquio	Tókjó	東京	Tokio
Tori	Torii	鳥居	Tori
Tsunami	Cunami	津波	Cunami
Vruxi	Uruši	漆	Lak
Zen	Zen	禪	Zen

Príloha č. 2: Slová prevzaté z japončiny do portugalčiny, ktoré sa len zriedka objavili v korešpondencii misionárov a spisovateľov

Prevzaté portugalské slovo	Japonská pôvodná forma (latinka)	Japonská pôvodná forma (kandži)	Slovenský ekvivalent
Ama	Ama	尼	Budhistická mníška
Bicunin	Bikuni	比丘尼	Budhistická mníška
Bom	Bon	盆	Budhistický sviatok zosnulých
Cubo	Kubó	公方	Zdvorilý sufix
Cuge	Kuge	公家	Aristokracia
Dairi	Dairi	内裏	Cisársky palác
Fotoque	Hotoke	仏	Budha, Milostivá osoba
Fumie	Fumie	踏み絵	Prax pošlapávania svätých obrázkov
Furo	Furo	風呂	Kúpeľ
Fusuma	Fusuma	襖	Posuvné dvere
Godão	Kura	蔵	Sklad
Chadogu	Čadógu	茶道具	Náčinie na čaj
Chanoiu	Čanoju	茶の湯	Čajový obrad
Chasito	Čašicu	茶室	Čajová miestnosť
Chaya	Čaja	茶屋	Čajová miestnosť
Inro	Inró	印籠	Škatuľka na lieky
Jenxu	Zenšú	禪宗	Zen budhizmus
Kami	Kami	神	Šintoistické božstvo
Naguinata	Naginata	薙刀	Dlhý meč

Quabocadono, Quanbaco	Kanpaku	関白	Hlavný poradca cisára, Regent
Tabi	Tabi	足袋	Ponožky
Taico (-sama)	Taikó	太閤	Regent vo výslužbe
Tenka	Tenka	天下	Krajina pod nebom
Teno	Tennó	天皇	Cisár
Tono	Tono	殿	Pán
Zaxiqui	Zašiki	座敷	Miestnosť pre hostí

Príloha č. 3: Slová prevzaté z portugalčiny do japončiny

Japonská prevzatá forma (latinka)	Japonská prevzatá forma (kana)	Japonská prevzatá forma (kandži)	Pôvodné portugalské slovo	Slovenský ekvivalent
Abito	アビト		Hábito	Habit
Ačirisan	アチリサン		Atrição	Neúprimné pokánie
Adan	アダン		Adão	Adam
Adobento	アドベント		Advento	Advent
Adžia	アジア	亜細亜	Ásia	Ázia
Afujo	アフヨ		Anfião	Amfión
Afurika	アフリカ	阿弗利加	África	Afrika
Ama	アマ	阿媽	Ama	Pestúnka
Amen, Anmei	アメン、アンメイ		Amen	Amen
Amendó, Amanderu	アメンドー、アマンドル		Amêndoa	Mandľa
Ananasu	アナナス		Ananás	Ananás
Andžo	アンジョ		Anjo	Anjel
Anima, Arima, Aruma	アニマ、アリマ、アルマ		Anima	Duša
Anisu	アニス		Anis	Aníz
Aposutoro	アポストロ		Apóstulo	Apoštol
Apparisan	アッパリサン		Aparição	Zjavenie
Areruja	アレルヤ		Aleluia	Aleluja
Aruhé, Aruhétó	アルヘー、アルヘートー		Alféloa	Melasa
Arukandžo	アルカンジョ		Arcanjo	Archanjel
Arukóru	アルコール		Álcool	Alkohol
Arutaru	アルタル		Altar	Oltár
Asensan	アセンサン		Ascensão	Vzostup
Asutororábjo, Isutarabi	アストロラービョ、イスタラビ		Astrolábio	Astroláb
Autodefue	アウトデフエ		Auto-de-fé	Autodafé
Badžirikon	バジリコン		Basilicão	Bazalka
Baijon	バイヨン		Baião	Tanec
Banko	バンコ		Banco	Lavica
Barusamo	バルサモ		Bálsamo	Balzam
Bateren, Pateren, Pádore, Batere, Hatere	バテレン、パテレン、パードレ、バテレ、ハテレ	伴天連、破天連	Padre	Otec

Batteira, Patteira	パッテイラ、パッテイラ		Bateira	Malá loď
Baučizumo	バウチズモ		Baptismo	Krst
Beato	ベアト		Beato	Požehnaný
Beniaru	ベニアル		Venial	Odpustiteľný
Bensan	ベンサン		Bênção	Požehnanie
Beranda	ベランダ		Varanda	Balkón
Beren	ベレン		Belém	Betlehem
Biburija	ビブリア		Bíblia	Biblia
Bídoro	ビードロ		Vidro	Sklo
Biriri	ビリリ		Bilis	Žič
Biródo	ビロード	天鵝絨、天鵞絨	Veludo	Zamat
Biruzen	ビルゼン		Virgem	Panna
Biruzenmarija	ビルぜんマリヤ		Virgem Maria	Panna Mária
Bisukouto, Bisukoito	ビスコウト、ビスコイト		Biscoito	Keks
Bisupo	ビスポ		Bispo	Biskup
Bóbura	ボーブラ		Adóbora	Dyňa
Bondáde	ボンダーデ		Bondade	Dobrota
Boranči	ボランチ		Volante	Stredný obranca vo futbale
Bóro, Bóru	ボーロ、ボール		Bolo	Koláč
Botan	ボタン	釦、鈕	Botão	Gombík
Buranko	ブランコ		Baloço	Kolísanie
Čarumera, Čarumeru	チャルメラ、チャルメル	哨呐	Charamela	Šalmaj
Činta, Činda	チンタ、チンダ	珍陀	(Vinho) Tinto	Červené (víno)
Čirindade, Širindáde	チリンダデ、シリンドーデ		Trindade	(Svätá) Trojica
Čokki	チョッキ		Jaque	Plášť
Čóro, Čoroken	チョーロ、チョロケン		Chaul, Xaile	Šál
Daiusu, Deusu, Tenšu	ダイウス、デウス、てんしゅ	天主	Deus	Boh
Deta	デタ		Data	Dátum
Dočirina	ドチリナ		Doutrina	Náuka
Domingo	ドミンゴ		Domínicos	Dominikáni
Domingo, Domiigo	ドミンゴ、ドミイゴ		Domingo	Nedeľa
Džabo	ジャボ		Diabo	Diabol
Džagatara	ジャガタラ		Jacarta	Jakarta

Džinpirina	ジンピリナ		Disciplina	Kázeň
Džóro	ジョウロ	如雨露、如露	Jarro	Kanvica (na polievanie)
Džuban	ジュバン	襦袢	Jubão	Spodnička ku kimonu
Džubirejo	ジュビレヨ		Jubileu	Výročie
Džudejo	ジュデヨ		Judeu	Žid
Džuizo	ジュイゾ		Juízo	Sudca
Džuramento	ジュラメント		Juramento	Súd
Eansetta, Ransetto	エアンセッタ、 ランセット		Lanceta	Oštep
Edžiputo, Edžitto	エジプト、エジ ット	埃及	Egipto	Egypt
Ekirenša, Ekuredžiwa	エキレンシャ、 エクレジワ		Eclésia	Zhromaždenie
Emeu	エメウ		Ema	Emu
Entendžimento	エンテンジメン ト		Entendimento	Porozumenie
Erika	エリカ		Erica	Vres
Esame	エサメ		Exame	Skúška
Esarutasan	エサルタサン		Exaltação	Nadšenie
Esuita	エスイタ		Jesuita	Jezuita
Esukandaro	エスカンダロ		Escândalo	Škandál
Esukomunian	エスコムニアン		Excomunhão	Exkomunikácia
Esukúdo	エスクード		Escudo	Escudo
Esuparuto	エスパルト		Esparto	Kručinka
Esuperansa	エスペランサ		Esperança	Nádej
Esupiritosanto, Supiritosano	エスピリトサン ト、スピリトサ ント		Espírito-Santo	Duch svätý
Esuteremaunsan	エステレマウン サン		Extrema- unção	Posledné pomazanie
Eukarisučia, Jukarisučija	エウカリスチ ア、ユカリスチ ヤ		Eukaristia	Eukaristia
Ewanzerisuta	エワンゼリスタ		Evangelista	Evanjelista
Ewanzerjo	エワンゼリヨ		Evangelho	Evanjeliem
Fado	ファド		Fado	Fado
Furade	フラデ		Frade	Mních
Furanki	フランキ		Franco	Úprimný
Furasuko, Furasoko	フラスコ、フラ ソコ		Frasco	Banka (na chemické pokusy)
Furihisakan	フリヒサカン		Purificação	Očista

Fusuta	フスタ		Fusta	Typ lode so sťažňami aj veslami
Garamuma	ガラムマ		Gram	Gram
Garasa	ガラサ		Graça	Milosť
Gareuta, Gariuta	ガレウタ、ガリウタ		Galeota	Veslovanie na dlhú vzdialenosť
Gerešija, Giriša, Girišia	ゲレシヤ、ギリシヤ、ギリシア	希臘	Grécia	Grécko
Gian, Gigan	ギアン、ギガン		Guingão	Tkaná bavlna
Gorugoran	ゴルゴラン		Gorgorão	Mohér
Gurorija, Gujorira	グロリヤ、グヨリラ		Glória	Sláva
Habudekobura	ハブデコブラ		Pau-de-cobra	Potalia amara
Hačiriaruka	ハチリアルカ		Patriarca	Patriarcha
Háka	ハーカ		Faca	Nôž
Haraiso, Paraiso	ハライソ、パライソ		Paraíso	Nebo
Haraisoterearu	ハライソテリアル		Paraíso terreal	Raj na zemi
Harute	ハルテ		Farte	Koláč s mandľami zabalený v múke
Haruto (no abura)	ハルト(のあぶら)	ハルト(の油)	(Azeite de oliveira)	Olivový olej
Hasukuwa, Pasukuwa	ハスクワ、パスクワ		Páscoa	Veľkonočné sviatky
Hasutoru, Pasutoru	ハストル、パストル		Pastor	Pastor
Hašion	ハシオン		Paixão	Vášeň, Utrpenie
Hau	ハウ		Pau	Drevo
Herečo	ヘレチヨ		Herege	Kacír, Kacírstvo
Heruto	ヘルト		Feitor	Predák
Hésarapasara	ヘーサラパサラ		Pedra bezoar	Bezoár
Higura	ヒグラ		Figura	Postava
Hikado	ヒカド		Picado	Nasekaný
Hirousu, Hirjózu, Hirjúzu	ヒロウス、ヒリョウス、ヒリュウズ	飛竜子、飛竜頭	Filhós	Zákusok z múky a vajec vyprášaný v oleji
Idea, Ideja	アイデア、イデヤ		Ideia	Myšlienka

lesu, lezusu, Zesu	イエス、イエズス、ゼス		Jesus	Ježíš
Igirisu	イギリス	英吉利	Inglês	Anglicko
Imase	イマセ		Imagem	Podobenstvo
Immorutaru	イッモルタル		Imortal	Nesmrtelný
Inheruno, Inuhiruna	インヘルノ、イヌヒルナ		Inferno	Peklo
Inhinito	インヒニト		Infinito	Nekonečný
Intoruzendža	イントルゼンジャ		Indulgência	Pôžitkárstvo
Iruman	イルマン	入満、伊留満、由婁漫	Irmão	Brat
Isapania, Isupanja	イスパニア、イスパニヤ	西班牙	Espanha	Španielsko
Isopo, Isoppu	イソポ、イソップ		Esopo	Ezop
Isupada, Subeta	イスパダ、スベタ		Espada	Meč (v kartových hrách)
Isutorija	イストリヤ		História	História
Išikiriban	イシキリバン		Escrivão	Spisovatel (listín)
Itaria	イタリア	伊太利	Itália	Taliansko
Ito	イトロ		Ídolo	Modla
Jóroppa	ヨーロッパ	欧羅巴	Europa	Európa
Judaja	ユダヤ	猶太	Judeu	Judsko
Kaboča	カボチャ	南瓜	Cambôdia	Dyňa
Kahí, Kohí	カヒー、コヒー		Café	Káva
Kaiman	カイマン		Caimão	Sultánka modrá
Kanakin, Kanekin	カナキン、カネキン	金巾	Canaquim	Kaliko
Kanáru	カナール		Canal	Kanál
Kandea, Kantera	カンデア、カンテラ		Candeia, Candela	Olejová lampa
Kanhora, Hanhora	カンホラ、ハンホラ		Cânfora	Gáfor
Kanibaru	カニバル		Carnaval	Karneval
Kapitan	カピタン	甲必丹、甲比丹	Capitão	Kapitán
Kappa	カッパ	合羽	Capa (de chuva)	Pršiplášť
Karesuma	カレスマ		Quaresma	Veľký pôst
Karidade	カリダデ		Caridade	Dobročinnosť

Karisu	カリス		Cálice	Kalich
Karukuma	カルクマ		Carcuma	Kurkuma (indický šafan)
Karumera, Kjarameru	カルメラ、キャ ラメル		Caramelo	Karamel
Karusan	カルサン		Calção	Šortky
Karuta	カルタ	骨牌、加留 多、嘉留太、 歌留多	Carta	Karta (hra)
Karuwarijo	カルワリヨ		Calvário	Kalvária (skala Golgota)
Kasutedade	カステダデ		Castidade	Cudnosť
Kasutera, Kasutéra	カステラ、カス テーラ		(Pão de) Castela	Piškótový koláč
Kašú	カシュー		Caju	Kešu
Katan	カタン		Cotão, Catã	Jemné vlákna
Katekisuta	カテキスタ		Catequista	Katechista
Katekizumo	カテキズモ		Catequismo	Katechizmus
Katorikku	カトリック		Católico	Katolícky
Kazuwaru, Kazowaru	カズワル、カゾ ワル		Casuar	Kazuár
Kerédo, Kurédo	ケレード、クレ ード		Credo	Viera
Kereriko	ケレリコ		Clérigo	Kňaz
Kinta	キンタ		Quinta-feira	Štvrtok
Kirisumo	キリスモ		Crisma	Svätý olej
Kirišitan	キリシタン	切支丹、切死 丹、吉利支 丹、鬼利死 丹、鬼理死丹	Cristão	Kresťan
Kirišitandade	キリシタンダデ		Cristandade	Kresťanstvo
Kirišito, Kirusuto, Kurisuto	キリシト、キリ スト、クリスト	基督	Cristo	Kristus
Kjatohekatoru	キャトヘカトル		Guia do Pecador	Sprievodca hriešnika
Koendoro	コエンドロ		Coentro	Koriander
Kokinijo	コキニヨ		Coquinho	Kokosovník
Kokoa	ココア		Cacau	Kakao
Končirisan	コンチリサン		Contrição	Kajanie sa
Konhesoru	コンヘソル		Confessor	Spovedník
Konhisan, Kohisan	コンヒサン、コ ヒサン		Confissão	Spoveď
Konpanja,	コンパンヤ、コ		Conpanhia	Spoločnosť

Konpanha	ンパンハ			
Konpeitó	コンペイトー	金平糖、金米糖	Confeito	Typ cukrovinky
Konpirumasan	コンピルマサン		Confirmação	Potvrdenie
Konpuradóru	コンプラドール		Comprador	Kupec
Konsepusan	コンセプトサン		Concepção	Počatie
Konšienšija	コンシエンシヤ		Consciência	Vedomie
Konširijo	コンシリヨ		Concílio	Rada
Kontasu, Kontacu	コンタス、コンタツ		Contas	Ruženec (predmet)
Koppu	コップ		Copo	Pohár
Koredžio, Koredžijo	コレジオ、コレジョ		Colégio	Škola
Koroa	コロア		Coroa	Koruna
Korokjo	コロキョ		Colóquio	Rozhovor
Kurusu	クルス		Cruz	Kříž
Kuruzeiro	クルゼイロ		Cruzeiro	Kalvária (vršok pre pašiovú pobožnosť)
Kuwadorowan	クワドロワン		Quadrante	Kvadrant
Kuwaruta	クワルタ		Quarta-feira	Streda
Mačirimonijo	マチリモニヨ		Matrimónio	Manželstvo
Majorana	マヨラナ		Manjerona	Majorán
Mandamento	マンダメント		Mandamento	Božie prikázanie
Mannaru	マンナル		Manual	Ručný
Manteika	マンテイカ		Manteiga	Maslo
Manto	マント		Manto	Kabát
Maručiri	マルチリ		Mártir	Mučeník
Maruhirijo	マルヒリヨ		Martírio	Mučeníctvo
Marumero, Marumeru	マルメロ、マルメル	木瓜	Marmelo	Dula
Masan	マサン		Maçã	Jablko (hriechu)
Medai	メダイ		Medalha	Medaila
Medžitasan	メジタサン		Meditação	Meditácia
Memorija	メモリヤ		Memória	Spomienka
Merijasu	メリヤス	目利安、莫大小	Meias	Pletenie
Miira, Mira	ミイラ、ミラ	木乃伊	Mirra	Múmia
Misanga	ミサンガ		Missanga	Korálik
Missa, Misa	ミッサ、ミサ		Missa	Omša
Misuterijo	ミステリヨ		Mistério	Tajomstvo

Morutaru	モルタル		Mortal	Smrteľný
Mouru	モウル	莫臥兒、莫臥爾	Mogol	Čipka
Nacura, Nacúra	ナツラ、ナツウラ		Natura	Príroda
Nanna	ナンナ		Maná	Manna
Nataru, Natara	ナタル、ナタラ		Natal	Vianoce
Nippa	ニッパ		Nipa	Typ nápoja
Nogisu	ノギス		Nónio	Verniér
Oburigasan	オブリガサン		Obrigaçã	Povinnosť
Omnipote	オムニポテ		Omnipotente	Všemohúci
Ontáde	オンターデ		Vontade	Vôľa
Oranda	オランダ	和蘭、和蘭陀、阿蘭陀	Holanda	Holandsko
Orašio, Oraššo	オラシオ、オラッショ		Oratio	Modlitba
Oratorio	オラトリオ		Oratório	Oratórium
Orejo	オレヨ		Óleo	Olej
Oridžinaru	オリジナル		Original	Originálny
Orogan	オロガン		Orgão	Orgán (hudobný nástroj)
Osučia, Ósučija	オスチア、オウスチャ		Hóstia	Hostia
Osuhitari	オスヒタリ		Hospital	Nemocnica
Pan	パン	麵麩、麩包	Pão	Chlieb
Panja	パンヤ		Panha	Kapok
Pappa	パッパ		Papa	Pápež
Paurisuta	パウリスタ		Paulista	Príslušník rádu Sv. Pavla
Peišimureru	ペイシムレル		Peixe-mulher	Siréna (živočích)
Penitenšija	ペニテンシヤ		Penitência	Pokánie
Pentekosutesu	ペンテコステス		Pentecostes	Svätodušné sviatky
Pinta	ピンタ		Pinta	Bod
Piróto, Pirauto, Hirauto	ピロート、ピラウト、ヒラウト		Piloto	Lodivod
Ponto	ポント		Ponto	Bod
Poroheta	ポロヘタ		Profeta	Veštec
Porohitenšija	ポロヒテンシヤ		Providência	Prezieravosť
Porošusan	ポロシュサン		Procissão	Sprievod
Porutogaru	ポルトガル	葡萄牙	Portugal	Portugalsko
Punisu	プニス		Fénix	Fénix

Purorogo	プロロゴ		Prólogo	Úvod
Purorubasan	プロルバサン		Provação	Skúška
Purugatórjo	プルガトーリヨ		Purgatório	Očistec
Rabeika	ラベイカ		Rabeca	Rebec
Rabirinto	ラビリント		Labirinto	Labyrint
Radama	ラダマ		Ratama	Kručinka nemecká
Rakan	ラカン		Lação	Šunka
Rakka	ラッカ		Laca	Lak
Ranbiki	ランビキ		Alambique	Alembik
Raseita	ラセイタ		Raxeta	Obyčajná látka
Raša	ラシャ	羅紗	Raxa	Plst'
Ratanija	ラタニヤ		Ratanhia	Ratanhia
Rebiantan, Rebiantanja	レビアンタン、 レビアンタンヤ		Leviatão	Leviatan
Redžimento	レジメント		Regimento	Pluk
Reguwa	レグワ		Légua	Liga (jednotka)
Reridžion	レリジオン		Religião	Náboženstvo
Resureisan	レスレイサン		Ressurreição	Znovuzrodenie
Retorika	レトリカ		Retórica	Rečníctvo
Ribura	リブラ		Libra	Libra
Rinbó	リンボー		Limbo	Predpeklie
Rira	リラ		Lira	Líra
Risensa	リセンサ		Licença	Dovolenie
Róza	ローザ		Rose	Ruža
Rozario	ロザリオ		Rosário	Ruženec (modlitba)
Rušiheru	ルシヘル		Lúcifer	Lucifer
Sabato	サバト		Sábado	Sobota
Saboten	サボテン	仙人掌、霸王 樹	Sabonete	Kaktus
Saja	サヤ		Saia	Sukňa
Sakirihišijo	サキリヒシヨ		Sacrifício	Obeť
Sakiredžijo	サキリレジヨ		Sacrilégio	Svätokrádež
Sakramento	サクラメント		Sacramento	Sviatosť
Sandžuan	サンジュアン		São João	Svätý Ján
Santa, Santo	サンタ、サント		Santa, Santo	Svätá, Svätý
Santamaria	サンタマリア		Santa Maria	Svätá Mária
Santomepurinšipe	サントメプリン シペ		São Tomé e Príncipe	Svätý Tomáš a Princov ostrov
Santosu	サントス		Santos	Svätci
Sarada	サラダ		Salada	Šalát
Sarasa	サラサ	更紗	Salaça	Vyhladené

				kaliko
Sarumo	サルモ		Salmo	Žalm
Saruze	サルゼ		Sarja	Keper
Satouruno	サトウルノ		Saturno	Saturn
Sekuta	セクタ		Segunda-feira	Pondelok
Seminarjo	セミナリヨ		Seminário	Seminár (pre kňazov)
Serahin	セラヒン		Serafim	Serafin
Seresan	セレサン		Seleção	Hráč zvolený pre reprezentáciu krajiny (futbal)
Sesuta	セスタ		Sexta-feira	Piatok
Sézar	セーザル		César	César
Somana	ソマナ		Semana	Týždeň
Superijoresu	スペリヨレス		Superiores	Nadradení
Supiricu	スピリツ		Espírito	Duch
Supiricuaru	スピリツアル		Espiritual	Duchovný
Šabon	シャボン		Sabão	Mydlo
Šamu	シャム		Sião	Siam
Šinnhoru	シンンホロ		Senhor	Pán
Šóro	ショーロ		Choro	Nárek
Šučin	シュチン	朱珍、繡珍	Cetim	Satén
Šurasuko	シュラスコ		Churrasco	Brazílske barbecue
Tabako	タバコ	蓼、煙草、烟草	Tabaco	Tabak, Cigarety
Tabí	タビー		Tabi	Riasený taft
Tafuta	タフタ		Tafetá	Taft
Tamarindo	タマリンド		Tamarindo	Tamarind indický
Tenparansa	テンパランサ		Temperança	Zdržanlivosť
Tenpura	テン普拉	天婦羅、天麩羅	Tempora, Temperar	Ryba alebo zelenina vyprášaná v cestíčku
Tentasan	テンタサン		Tentação	Pokušenie
Terebinteina, Terementteina	テレビンテイナ、テレメンツテイナ		Terebintina	Terpentín
Teriaka	テリアカ		Teriaga	Všieliek
Teruša	テルシャ		Terça-feira	Utorok
Todonosanta	トドノサンタ		Todos-os-Santos	Všetkých svätých

Toronbeita	トロンベイタ		Trompeta	Trúbka
Toruko	トルコ	土耳其	Turco	Turecko
Totan	トタン		Tutanaga	Galvanizovaný plát železa
Unikóru	ユニコール		Unicórnio	Jednorožec
Uru	ウル		Ouro	Zlato
Usan	ウサン		Unção	Pomazanie
Waka	ワカ		Vaca	Hovädzie mäso
Zabon, Zanboa	ザボン、ザンボ ア	朱欒、香欒	Zâmboa	Pomelo
Zedžun, Zedžin	ゼジュン、ゼジ ン		Jejum	Pôst
Zenčo	ゼンチョ		Gentio	Pohan
Zenerasu	ゼネラス		General	Generál
Zensúmaru	ゼンスーマル		Jesus Maria	Ježiš Mária
Zerusaren	ゼルサレン		Jerusalém	Jeruzalem
Zesúkirisuto	ゼスーキリスト		Jesus Cristo	Ježiš Kristus

Príloha č. 4: Japonské hybridy, zložené z portugalských slov

Japonská prevzatá forma (latinka)	Japonská prevzatá forma (kana)	Japonská prevzatá forma (kandži)	Pôvodné portugalské slovo	Slovenský ekvivalent
Amagappa	あまがっぱ	雨合羽	Capa	Pršiplášť
Anpan	あんパン	餡パン	Pão	Rožok plnení ankom
Bekúuruši	ベクーうるし	ベクー漆	Pegú	Lak dovážaný z Bago
Bídama	ビーだま	ビー玉	Vidro	Sklenená guľôčka
Hankappa	はんかっぱ	半合羽	Capa	Krátky plášť
Harušagawa	ハルシャがわ	ハルシャ川	Persa	Perzská rieka
Kabočajaró	かぼちゃやろう	南瓜やろう	Cambôdia	Človek so škaredou tvárou
Kafusubotan	カフスボタン		Botão	Manžetový gombík
Merijasumi	メリヤスあみ	メリヤス編み	Meias	Typ stehu pri šití
Merijasuhagi	メリヤスはぎ	メリヤス接ぎ	Meias	Typ stehu pri šití
Merijasušacu	メリヤスシャツ		Meias	Tielko, Spodné tričko
Miiratori ga miira ni naru	ミイラとりがミイラになる	ミイラ取りがミイラになる	Mirra	Mať v úmysle niekoho presvedčiť a byť sám presvedčený
Pin kara kiri made	ピンからキリまで		Pinta, Kurušu	Robiť niečo v plnom rozsahu
Pontočó	ポントちょう	先斗町	Ponto	Kjótska štvrť
Rórupan	ロールパン		Pan	Rožok
Šabondama	シャボンだま	シャボン玉	Sabão	Mydlová bublina
Tendon	てんどん	天井	Temperar	Tempura podávaná na ryži
Un sun karuta	ウンスンカルタ		Um sumo de cartas	Kartová hra